

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

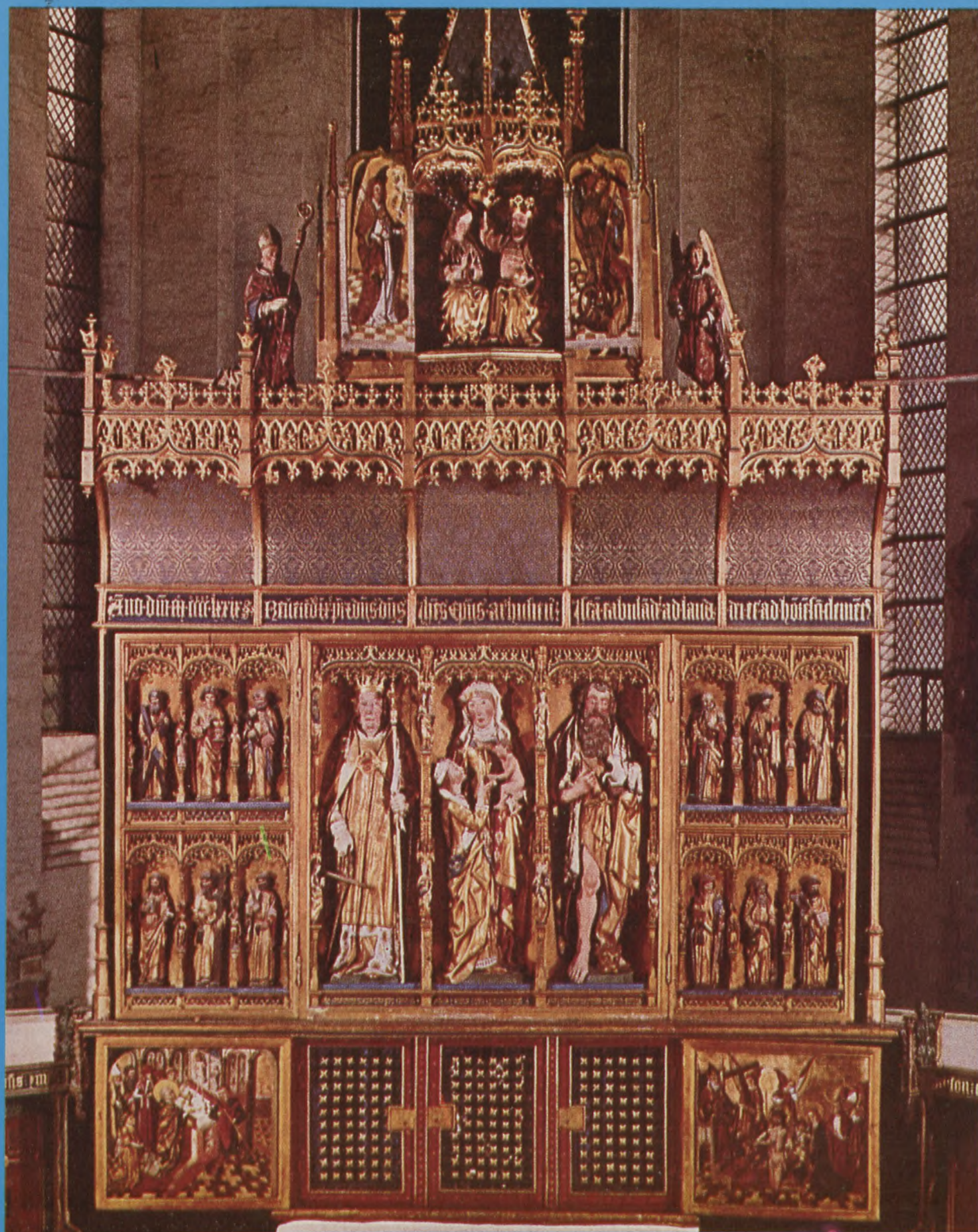
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Altartavlen i Aarhus Domkirke er en af de største, farverigeste og mest figurmættede altartavler i Danmark. Den er udført af billedhuggeren Berut Nathe i 1479. Årets julehilsen skrives af biskoppen over Aarhus Stift, Herluf Eriksen.

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. (03) 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. (09) 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehjemmets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. (04) 46 53 42.

Tilsynsførende: fru Karin Boysen, Østerbyvej 46, Østerby, 6470 Syd-Als, tlf. (04) 46 51 75.

Medlemmer: Iflg. fundatsens paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles om at videreføre feriehemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. (03) 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre, Hestehavevej 3, Sjellerupskov, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 86 22.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. (02) 91 13 72.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. (06) 81 07 09.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lundeberg, 5874 Hesselager. Tlf. (09) 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Vølmsvej 5, 6330 Padborg
Tlf. (04) 67 31 53

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringø
Tlf. (09) 62 31 63

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. (04) 47 17 04

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. (04) 44 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. (06) 27 04 28

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. (05) 82 65 72

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. (07) 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen, Lærkevej 6
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 47 11 60

Provst Poul Riis
Hostrupsvej 9, 4200 Slagelse
Tlf. (03) 53 35 34

Direktør Bernth Johannesson
Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby
Tlf. (02) 87 02 64

General Fl. B. Larsen,
Kongstedgården, 4293 Dianalund.
Tlf. (03) 56 02 07

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. (04) 42 57 07

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevej 14, 9000 Aalborg
Tlf. (08) 12 06 70

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2. t.v., 2800 Lyngby
Tlf. (02) 88 12 42

Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. (02) 48 56 74

FANGESAMMENSLUTNINGENS REKREATIONSFOND

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 København N eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 3.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Bladet

Pigtraad - Gestapofangen

Udkommer med 7 numre i år.
(De lige mdr. + november).

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Poul Nielsen,
Bavnebjergspark 6,
3520 Farum
(02) 95 22 08
Telefontid: kl. 17-18
Årsabonnement 50,- kr.
Udenfor Skandinavien betales et
portotillæg på 30,- kr.
Giro 9 31 54 54.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt ved
henvendelse til udleveringspost-
kontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark,
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1,
8600 Silkeborg
(06) 81 07 09

Frode Toft,
St. Kongensgade 63,5,
1264 København K
(01) 15 59 57

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

Årets julehilsen	171
Julen i Frøslev 1944	173
Julen under besættelsen i Vendsyssel	175
Den sidste krigsjul i Berlin ..	176
Runde dage	180
Mindesmærke for de danske spaniensfrivillige	182
Ny bog om Buchenwald. ...	187
Kammeraterne fortæller ...	189
Foreningerne	191-194
Mindeord	195

De følgende numre af vort blad
udkommer 15/2 og 15/4 1987.
Stof fremsendes senest 4 uger
før de nævnte dage.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 7

DECEMBER 1986

41. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra
Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben . Dachau-klubben . Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne . Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen . Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen . Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen . Sachsenhausen-foreningen . Stutthof-foreningen . Theresienstadt-foreningen

Årets julehilsen skrives af biskoppen over
Aarhus Stift, Herluf Eriksen:

Gud valgte at komme til mennesker

Juleprædiken over Luk. 2, 1-14.

Men det skete i de dage, at der udgik en befaling fra kejser Augustus, at al verden skulle skrives i mandtal. Det var den første indskrivning, som skete, mens Kvirinus var landshøvding i Syrien. Og alle gik hen for at lade sig indskrive, hver til sin by.

Og fordi Josef var af Davids hus og slægt, drog også han op fra Galilæa, fra byen Nazaret, til Judæa, til Davids by, som hedder Betlehem, for at lade sig indskrive tillige med Maria, sin trolovede, som var frugt-sommelig. Og det skete, medens de var der, kom tiden, da hun skulle føde. Og hun fødte sin søn, den første-fødte, og svøbte ham og lagde ham i en krybbe, thi der var ikke plads til dem i herberget.

I den samme egn var der hyrder, som lå ude på marken og holdt nattevagt over deres hjord. Og en Herrens engel stod for dem, og Herrens herlighed strålede over dem, og de blev grebet af stor frygt. Men

engelen sagde til dem: »Frygt ikke, thi se, jeg forkynder Eder en stor glæde, som skal være for hele folket. Thi Eder er i dag en frelser født i Davids by, han er Kristus, Herren! Og dette skal være jer et tegn: I skal finde et barn svøbt og liggende i en krybbe.«

Og i det samme var der med engelen en mangfoldig himmelsk hærskare, som lovpriste Gud og sagde:

»Ære være Gud i det højeste!

og på Jorden fred

i mennesker, der har hans velbehag!«

Den italienske forfatter Pirandello har skrevet en fortælling, der hedder »Julekrybben«.

Den handler om en jøde, der er gift ind i en katolsk familie. Denne jøde mærker ustandselig en vis uvilje mod sig, fordi han er jøde, især fra svigerfaderens side. Man stikker jævnlig til ham og gør ham opmærksom på, at han tilhørte det folk, der i sin tid korsfæstede Kristus. Jøden

finder sig i det, gør ingen indsigelser. Selv hans børn, der opdrages katolsk, er lidt mistænksomme over for ham - han er udenfor.

En bestemt jul har svigerfaderen besluttet sig til at udforme en festlig julekrybbe. Den skulle være en overraskelse for børnebørnene, når de kom hjem fra julegudstjenesten.

Svigerfaderen lavede en række figurer, der forestillede hyrderne på vej til at hylde Jesusbarnet i Betlehem. Andre figurer forestillede bønder og tjenestefolk, også på vej til barnet i krybben. Endelig var der tre fine figurer, der forestillede de hellige tre konger, som fra Østen har fulgt stjernen, der nu lyser over Betlehem. Alt er fint og smukt stillet op for at vise, hvad der skete i Betlehem.

Svigerfaderens mening var god nok: at lave noget, der virkelig kunne betage og begejstre børnene.

Da får jøden en idé. Nogle dage før jul køber han en mængde tinsol-

dater. Mens hele familien er i kirke, går han, der jo ikke er kristen, ind i julestuen, fjerner alle hyrder, de helleglige tre konger og andre. Tilbage står kun julekrybben med Jesusbarnet ganske alene.

Derefter opstiller han en stribe af tinsoldater uden om julekrybben. Tinsoldaterne er af alle nationer: franske, tyske, russere, engelske og amerikanske. Alle står med geværer rettet mod grotten med barnet. Dernæst opstiller han en række blykanoner, hele batterier. Også de er allesammen, oppefra, nedefra, fra alle kanter rettet mod Jesusbarnet i krybben.

Her slutter fortællingen. Bidende ironi afslører den os, de kristne. Vi hylder barnet i krybben. Vi tilbeder Vorherre Jesus. For fuld udblæsning forkynder vi Julens budskab og samtidig er vi med til at dræbe ham, der forkyndte og selv var fred.

Vort liv er ofte et eneste langt vidnesbyrd ikke om fred, men om det modsatte. Vi trækker hele tiden i

vort tykke panser. Tinsoldaterne med geværene rettet mod julekrybben forestiller os. Året igennem gør vi vort til at dræbe julens budskab. Beskæmmet må vi spørge os selv, hvad blev der af ordene: »Ære være Gud i det højeste, fred på Jorden, i mennesker Guds velbehag«.

Mens vi fortsætter med som tinsoldaterne at rette geværer mod Jesusbarnet, hæver det lille barn hænderne mod os for at tilgive os. Det er juleevangeliet i en sum.

Den afdøde kendte danske højskolemand Johannes Novrup fortæller om, hvad der en dag skete i skolegården i Alslev skole ved Varde, hvor han selv gik i skole, og hvor faderen var lærer. I det store middagsfrikvarter løb børnene og legede. Der blev spillet med marmor-kugler, og der blev spillet pind. Der blev også drevet so i hul. Med kæppe skulle man holde en gummibold borte fra hullet. I leg er man hinandens lige og børnene var hinandens lige. Skellene mellem fattig og rig

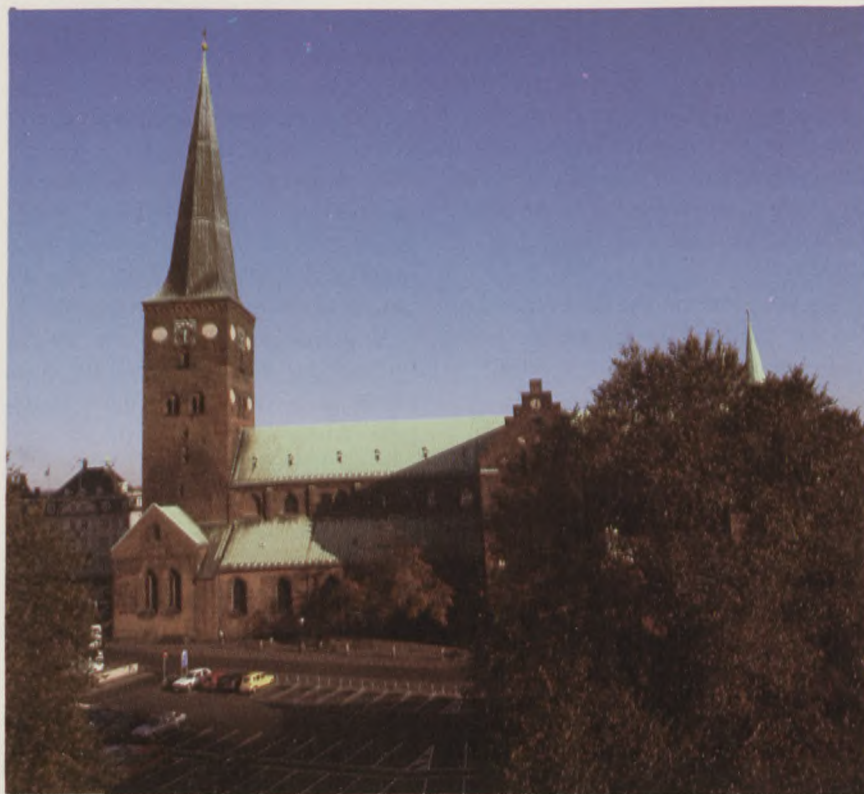
var få og små på den egn. Men, fortæller Novrup videre, der var en dreng, der ikke havde nogen gummibold. Han havde ikke råd. Drengen brugte i stedet en kuglerund sten. Drengen kom ude fra de yderste hedeegne. Han hørte ikke helt med i flokken. Drengen løb så og legede med den kuglerunde sten i stedet for som de andre med bolden. Det store middagsfrikvarter nærmede sig den dag sin afslutning. Drengens stenbold kom rullende hen mod os, fortæller Novrup. En fornemmelse af dyb foragt greb Johannes Novrup: Han griber stenen og vil slynge den med fuld kraft over i haven. Men stenen fløj ikke over i haven. Ved et uheld røg den lige ind i tindingen på drengen. Han sank sammen og alt sank samtidig sammen i mig, fortæller Johannes Novrup. Havde jeg dræbt ham? Et par minutter efter badede drengene hans tinding ved pumpen, og drengen kom sig.

Der blev ikke sidenhen talt om episoden, men i Johannes Novrups følsomme sind gjorde det et uud-sletteligt indtryk. Det hele var lige forfærdeligt. Vel dræbte Johannes Novrup ikke drengen, men når han kastede stenen, var det jo fordi han allerede havde dræbt drengen i sin tanke, i sin foragt.

Den løftede hånd til slag. Det har været menneskets kendemærke lige siden Kain hævede sin hånd mod broderen Abel. Den løftede hånd til slag kan iagttages hos børn og voksne i alle aldre og i alle lande.

Gud valgte at komme til mennesker i et værgeløst menneskes skikkelse - og dog var han ikke så ganske værgeløs: Hans kærlighed besejres aldrig, den lyste ud af hans tale og færd. Siden hin julenat har himmel og jord været forbundet i hans kærlighed.

Til os, der stadig løfter hånden til slag, til os, der stadig retter vort skyts mod barnet i krybben, lyder budskabet også til denne jul: Fred på jord, i mennesker, der har Guds velbehag.

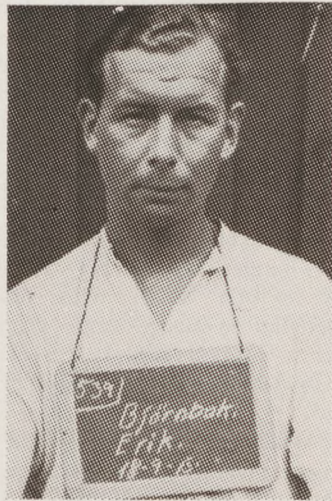
Aarhus Domkirke i byens centrum er med sine 93 m landets længste kirke. Tårnet er lige så højt som kirken er lang.

Herluf Eriksen

160 BLEV SENDT SYDPÅ

Fhv. filialdirektør for Sparekassen for Randers By og Omegn, Erik Bjørnbak, oplevede hverdagen i Horserød, Frøslev og i Dachau.

Han fortæller her om julen, som han oplevede den i 1944 i Frøslevlejren.

Artikelforfatteren Erik Bjørnbak.

Her op mod jul er det naturligt, at man mindes juleaften i Frøslev. Og hvordan vi fanger arrangerede denne juleaften.

Optakten var optimistisk. Vi havde gennem indsmuglede beretninger og via den hemmelige radio, der fandtes i lejren, nøje kendskab til, hvordan de allerede gik sejrrikt frem på alle fronter, så humøret var højt - vi så hen på snarlig befrielse og mange regnede med en del løsladelser her op mod jul. Derfor fik vi alle i lejren et chok, da det i stedet blev til en transport sydpå for 160 mand.

Den 21. december kl. 4.30 om morgenen blev vi brat revet ud af vor søde søvn og kaldt til appel. Vi vidste straks fra tidligere sådanne appeller, at nu skulle kammerater sendes sydpå - og det nu få dage før jul - en rå og kynisk julehilsen fra nazi-regimet. Uhyggelige minutter med opråb af navne på dem, der skulle sydpå. Barakformand Akselbo læser op fra listerne, bleg og rystet. Hans stemme knækker gang på gang, det er jo hans egne kammerater, der skal af sted. SS-Meister Hess sætter ham fra bestillingen »Sie sind zu weich«. Lejrchef Digmann overtager listerne.

Stemmen ryster, og den ellers så klare officersrøst er rusten. Det ene navn fulgte det andet.

Vi vidste, at turen sydpå for mange ville blive en dødsdom.

Også denne gang slap man selv, men mange gode kammerater måtte man række hånden til farvel og måske ikke se dem mere.

Morgenen slæber sig af sted, indtil den sidste vogn med kammerater forsvinder i tågen på vej til stationsbyen Harreslev på den anden side af grænsen.

200 på »Himmelfartskommando«

Men allerede tidligere i november måned, hvor juletankerne så småt begyndte at tage form, blev disse ret hurtigt slettet, da en tysker en morgen kom farende ind i spisesalen og uden kommentarer begyndte at råbe navne op på ialt ca. 200 mand, der skulle deltage i den såkaldte »Himmelfartskommando«, d.v.s. være gidsler i den forreste vogn på de tog, der medførte soldater eller krigsmateriel. Men tyskerne indstillede ret hurtigt disse transporter. Apparatet var for stort og besværligt og krævede alt for stort vagtmandskab for at undgå fangeflugt.

Dette var den dystre optakt til julen, men i bevidstheden om det uafvendelige bed man endnu en gang tænderne sammen: Det skal blive jul, og julen kom, og det blev jul.

Efter hver sin evne og mulighed gjorde man sit til at få en rigtig hyggelig juleaften. De små juletræer dukkede op på den sælsomste måde, og selv SS-fører Klein lod sig overtale til at lukke øjnene for »das verfluchte Theater«. I kvindebarakken klippede man de bedste lagner i stykker og syede lommestørklæder til pigtrådkæresten, og i køkkenbarakken var køkkenchefen på randen af et nervesammenbrud over det store svind i beholdningen.

Der blev lagt megen opfindsomhed for dagen for at gøre livet i lejren og dagene op til julen så festlige som muligt. Vi lavede revyforestillinger i barakkerne om aftenen. Der blev digtet sange og lavet meget andet sjov. Der blev arrangeret gymnastik om morgenen, men det blev ret hurtigt forbudt.

Men det var specielt på de enkelte stuer, at humøret stod højt, og var der alligevel en eller anden, der i en periode

ABONNEMENT 1987

Som meddelt i novembernummeret har det været nødvendigt, efter i tre år at have holdt samme pris, at forhøje den årlige abonnementspris fra og med 1. januar 1987 til

60 KRONER

Det har også som en følge af avispostkontorets nye adresseringssystem været nødvendigt at ændre den hidtil anvendte opkrævningsform. Fremtidig får hver enkelt abonnent separat tilsendt et giroindbetalingskort, og når disse linjer læses, vil formentlig samtlige abonnenter have modtaget denne opkrævning. Mange har allerede betalt, og som tidligere nævnt må betaling være sket senest den 25. januar 1987, hvis et stop i leveringen skal undgås. Bladets annoncører og læsere ønskes en rigtig glædelig jul og et godt nytår.

POUL NIELSEN

TAK

Tak til alle de venner og kammerater, som har vist deltagelse og venlighed ved min kære hustru Erna Jørgensens død og bisættelse. I dyb taknemlighed.

A. J. Jørgensen (Åbo)

Tøjet er mærket på ryggen med bogstaverne GF - Gefangenelager Frøslev. Ordene blev af fangerne fortolket som »Gestapos Fjender« eller »Gestapos Fanger«. Akvarel af Asger Muchiish.

var lidt langt nede med humøret - den såkaldte fængselsfis - så hjalp kammeraterne med igen at få smilet frem.

Blandt løjerne var også de mere grovkornede, som da beboerne i en barak puttede glasuld i køjerne hos beboere i nabobarakken, hvilket resulterede i en snedig hævn, der kom til udtryk med kemikalier i maden og diarree hos adskillige.

En anden yndet sport var at løfte dørene til stuerne af hængslerne, således at den førstindtrædende endte med et brag med døren på gulvet. Ja, optakten til julen havde mange løjerlige påfund.

I dagene lige før jul udkom »Barakdjævelen«, der i vid, humor og tegninger kunne konkurrere med den landskendte »Blæksprutten«.

Skyttegravsarbejde i Tyskland

Så midt under det hele kom igen en ny ordre til fangerne. Vi skulle grave skyttegrave og tankgrave i Tyskland, men også dette blev en fiasko for tyskerne og hurtigt indstillet. Der brækkede forbavsende mange spader, og julestemningen bredte sig fortsat.

Hver stue nedsatte en komité, der skulle sørge for udsmykning og godter. Der blev »organiseret« fra kostforplejningen bl.a. havregryn og sukker. På min Padborg-kommando lykkedes det at hjembringe julelys, en fløjtekedel, tændstikker, bolsjer og andre godter. Af

parafinen omkring osten blev lavet julelys og vægen skaffedes ved at trævle gamle sokker op. Brændsels- og Fårhuskommandoen slæbte juletræer ind i lejren, når de kom tilbage fra arbejde. Som regel ganske små træer, der skjultes under frakken. SS-erne skældte ud over »dette religiøse svineri«, men forbød det i øvrigt ikke.

Kakkelovne beslaglægges

Så pludselig opdagede tyskerne, at beholdningerne af brændsel var ved at skrumpede ind, og at der var fare for, at de ikke selv skulle få brændsel nok til egne kakkelovne, hvorfor de forbød os at hente brændsel. Det hjalp dog ikke, beholdningerne svandt fortsat. Så huggede de vore kakkelovne, men så sneg vi os til at hugge dem tilbage. Der kom imidlertid snart nye forsyninger af brænde til lejren, og denne lille krig kunne standse.

En af kammeraterne på min stue 8 havde fremstillet nogle smukke julekort til hver af os, og hvor vi fik samtlige stuekammeraters autograf. Når jeg nu 42 år efter sidder med dette kort og læser navnene, ser jeg disse 18 stuekammerater foran mig. Kildemos-Rasmussen, fængselsinspektøren fra Nyborg, der var fantastisk til at forfatte digte og sange. Mogens Dyre - ingeniøren fra Als, der fortalte interessant om højtekniske ting, bl.a. var det første gang,

jeg hørte om, at det nu var muligt at teknisk vej at se ting i mørke (det senere radar-system). Den jurastuderende Erik Kofoed fra Nyker, der var en ædedolk og som tilbragte den meste tid med at ligge på ryggen i sin køje og fordøje den megen mad, han fyldte sig med. Underligt, at man aldrig senere har gjort noget for igen at samles med disse herlige kammerater.

Medens alt dette stod på, var der andre, der ved at se de menneskevrag, der kom hjem fra lejrene i Tyskland, blev klar over, at man måtte forsøge at mildne kårene for de kammerater, hvem loddet faldt på, at de skulle sendes sydpå. Der blev smuglet serum ind i lejren og en organiseret vaksination blev påbegyndt. Jeg blev selv stukket med kanylen flere gange, således at jeg blev vaksineret for bl.a. difteri, tyfus, dysenteri, plettyfus og mange andre sygdomme, der var udbredt i de tyske KZ-lejre.

Det var den dystre optakt til julen, men i bevidstheden om, at disse ofre ikke skulle være forgæves, bed vi endnu engang tænderne sammen: Det skal blive jul - også for os - trods alt djævelskab. Og juleaftensdag oprandt:

Julestjernen blev forbudt

Alle stuer og gange var smukt pyntet med graner og hjemmelavet pynt. Tyskerne så igennem fingrene med det, kun julestjernen blev forbudt (Jødestjerne) - der var grænser for en tyskers frisind.

Hver barak havde sit særpræg, præget dels af formanden og dels af de typer, der var samlet i barakken. Køkkenbarakken duftede som en proprietærgård aftenen før jul. Hos håndværkerne var en duft af gran så stærk, at man hvert øjeblik ventede at se flammerne slå ud fra barakken.

Julegudstjeneste i gangen i barakken

Hen under skumringen kunne vi høre kirkeklokkerne i Bov. Kl. 16 samledes vi

*Kammeraternes
Hjælpefond
værner om det, der er
fælles for aktive
modstandsfolk*

i hver sin barak til gudstjeneste. Der var mange præster blandt fangerne, så hver barak havde aftale med en af præsterne. Gudstjenesten foregik på gangen og et bord, flankeret af to små juletræer var prædikestol.

Det var en lyttende skare af fanger, der her var samlet. Menigheden var meget forskelligartet. Her sad røde kommunister, Dansk Samlings folk, KU-er, bønder, sømænd, lærere, håndværkere, funktionærer, akademikere o.s.v. Side om side og som der blev lyttet. Aldrig har vel nogen præst haft en så opmærksom menighed.

Hvert ord fra præsten blev opfanget. Og som der blev sunget. Julesalmerne tonede ud over lejrområdet fra alle barakkerne. Der var julestemning i Frøsløvlejren.

Gudstjenester var forbudt og sang forbudt. Men vagtmandskabet, hvor mange vel også følte trang til at fejre jul, og som kun længtes efter en snarlig afslutning på krigen, tog ingen notits af tonerne fra barakkerne. De fleste af dem har vel nynet med på melodierne.

Dansk forplejning

Efter gudstjenesten fulgte julemåltidet i den store spisesal, der var prydet med et stort juletræ.

Det danske fængselsvæsen stod for bespisningen og havde gjort deres bedste. Vi fik serveret flæskkesteg med rødkål, hvorefter en rygepause med cigaretter fra forvaltningen. Herefter æblekage med flødeskum.

Før måltidet slukkes lyset og kun juletræet stråler os i møde. Der er ganske stille. Kaptajn Digmann tager ordet. Talen er smuk, og vi lytter til, og da Digmann slutter, lyder salmen »Julen har englelyd« sunget af lejrens mandskor.

Efter spisningen synger mandskoret igen en julesalme, og vi rejser os alle stille og går til barakkerne.

Rundt på stuerne fejres julen på alle tænkelige måder. Vi anbragte os på taburetter og bænke omkring fællesbordet. Og så indledte vi med en julesalme, hvorefter pakken fra Røde Kors blev åbnet. Den indeholdt cigaretter, bolcher, karameller og et par æbler. Aldrig har vel en julegave været os så kær. Det var jo en hilsen fra landsmænd derude. Nu afløste den ene julesalme den anden og i kammeratligt samvær fejrede vi en jul, vi aldrig vil glemme.

På et vist tidspunkt dør samtalerne hen, klokken nærmer sig elleve, og hver

for sig sidder på stolene eller ligger i køjerne og drejer julehilsenerne hjemmefra og læser dem endnu en gang og tænker på, om det lille trykte julekort, vi alle fik lov at sende hjem, nu også var nået frem.

Det var det gode kammeratskab, der

hjalp os gennem julen, hjalp os igennem den, sådan at de fleste, der oplevede jul i Frøsløv, sikkert vil sige: »Vi ønsker den ikke om igen, men vi har minder fra den, som vi nødtigt vil undvære.«

E. Bjørnbak, Randers

Nogle holdt jul igen - andre fik ikke lov

På mindesmærket på Sæby kirkegård for søfolk og fiskere, der ikke fik en grav i land, står navnene på fem unge sæbynitter, som satte livet til under deltagelse i allieret konvojtjeneste: Johannes Nielsen, William Undith Simonsen, Jens Albæk Pedersen og Niels Jørgen Laulund. På mindetavlen i Sæby kirke er yderligere fire navne føjet til. To som faldt i ildkamp under modstanden mod nazisterne herhjemme: Im. Koch Alvéen og Arnold Christensen, og to som døde i tyske KZ-lejre: Isak Isaksen og Søren Chr. Serup.

Han anede, det var sidste tur

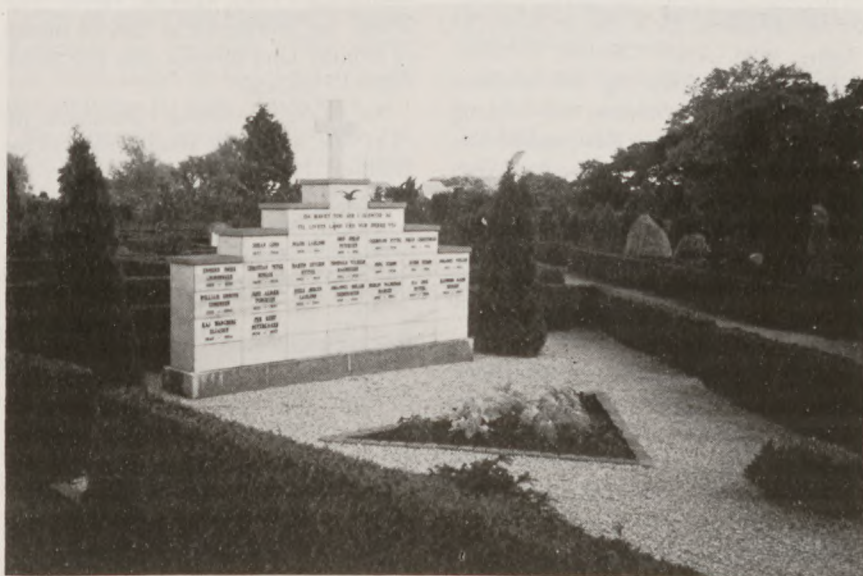
Kort før en juleaften havde jeg en samtale med moderen til en af de unge mænd, som fik »den våde grav«. Vi sad i hendes lille, hyggelige pensionistlejlighed, og talte om dengang og nu.

- Selv om jeg ved og tror, at »ingen

spurv falder til jorden uden Guds vilje«, varede det længe, inden jeg blev helt fortrolig med, at min dreng blev et af den grusomme krigs ofre, sagde hun og fortsatte: - Ved mindesmærket her i Sæby tænker jeg tit på det sidste brev, der kom fra ham. Det var et afskedsbrev, en lang række tak for, hvad vi her hjemme havde været for ham. Måske ubevidst var han klar over, at det var den sidste konvojsejlsads, han skulle ud på.

Nu 25 år senere har Mindesmærket også fået en anden betydning for mig.

Når jeg læser om, hvordan søens folk stadig - uden skelen til egen risiko - sætter deres liv, det dyrebareste, et menneske ejer, på spil, for at redde andre, og samtidig læser om, hvorledes mennesker i land bare kræver og kræver uden at tænke på at yde. - Ja, da får, fortsatte moderen, - mindesmærket også den betydning: Et symbol på en hel samfunds-

Mindesmærket på Sæby kirkegård for søfolk og fiskere, der ikke fik en grav i land. Inskription: »Da havet tog jer I glemtes ej/ til livets land ved vor Herres vej«.

gruppe »Søens folk«, der ikke kun tænker på deres ret, men langt mere på deres PLIGT til at hjælpe andre.

Den 11. dec. 1944 havde vi, min skipper og jeg, kontakt med en stor svensk fiskekutter, chartret af Dansk Hjelpe-tjeneste i Göteborg. Kutterens fem mands besætning bestod af en far og tre sønner, samt en fremmed medhjælper - mennesker vi havde lært at sætte stor pris på. 10-12 dage senere hørte min skipper over den svenske radio, at »Bellane« var løbet på en mine under udsejling fra Göteborg. Kun nogle få vragerer blev fundet. Frem brave fiskere var revet bort fra deres kære et par dage før juleaften.

Gestapojagt op til jul

De helhjertede folk i Frederikshavn, som i 1942 startede den illegale sejlads mellem Vendsyssel og Sverige, måtte i sensommeren året efter enten gå under jorden, eller som nogle af dem, selv tage til Sverige. De sidste startede her Dansk Hjelpe-tjeneste.

Da var min far, skibsbygger Ditlev Pedersen, Sæby, kommet med i transportarbejdet. Kort efter blev alle flygtningeruter i Nordjylland samlet under Toldstrups hovedkvarter. Arne Elstrøm »Nybo« blev reder og fik Jørgen Blæhr, som souschef.

Folkestrejken, overfaldet på hær og flåde, jagten på danske jøder i efteråret 1943 og razzaen mod politiet i september 1944, den forøgede sabotage gav et stærkt forøget pres på flygtningeruterne. Min far havde chartret flere fartøjer til sejladsen. Bl.a. de to parketter »Elise«, skip. Adolf Schmidt, »Marie«, Maurantius Poulsen og fiskekutterne »Laura«, Jens Chr. Jensen, Aså-Jens, og »Karen«, Carl »Moss« Rasmussen. Der var nu skabt fast forbindelse med Sverige flere gange om ugen.

Med den strøm af nazisternes eftersøgte, der forsvandt i retning mod Sæby - og måske også på anden vis - var det ikke mærkeligt, at Gestapo fattede mistanke.

I dec. 1944 sendtes Jessen Mikkelsen og en anden gestapomand til Sæby, hvor de opsøgte min far og udgav sig som forfulgte af Gestapo. Tilsyneladende lykkedes det far i første omgang, at afvise ethvert kendskab til illegal sejlads fra Sæby. Men Gestapos interesse fortsatte, og fra nytårstid blev al transport direkte fra Sæby indstillet.

Det var selvsagt kun nogle få af os, der havde kendskab til, hvor alvorlig si-

tuationen egentlig var, så julen 1944 blev fejret som sædvanligt. Hos mine forældre samledes så mange som muligt af familien juleaften. Selv om vi måtte undvære to af mine brødre, der sejlede for De allierede, var julestemningen god - sådan da.

Da luften hen i jan. 45 ikke var blevet mildere, blev det besluttet, at hovedpersonerne i Sæby med familier skulle evakueres.

I Kong Hansgade blev gruppen spredt i eneceller, hvor vi havde alt for god tid til at tænke, før vi kom i endeligt forhør.

Udbombede dødsdomme

De første af os, heriblandt min far, kom til Frøslev efter ca. tre uger, vi andre 14 dage senere. Men først havde jeg en ubehagelig oplevelse. Ved indgangen til toiletet mødte jeg Jørgen Blæhr, som jeg troede godt gemt »under jorden«. Hans tøj var indsmurt i blod, men godt, vi lige fik vekslet et par ord.

Resten af tiden sad vi i Frøslev, lykkeligt uvidende om, at Gestapo i Aalborg havde indstillet min far, Jørgen Blæhr, Carl »Moss« Rasmussen, Jens Chr. Jensen - »Aså-Jens« og mig selv til en dødsdom. Papirerne var sendt til Shell-Huset, København, for attestation. Heldige var vi, at RAF 21. marts bombede Shell-Huset, Gestapos hovedkvarter i Danmark, og samtidig ødelagde papirerne om os. Vi vendte alle hjem i god behold fra Frøslev.

Min far døde i 1966, godt 81 år. Mange af de gode venner, vi fik dengang, der som »Frøslev-kammerater« siden er mødtes hvert år i Sæby, er ikke mere. Af dem, der er tilbage, og som stadig mødes, er vi fire, hvis dødsdomme RAF tog sig pænt af, og som håber på mangelen en god jul endnu.

En venlig hilsen, med ønsket om en god jul og et godt helbred til alle bladets læsere.

Herman Pedersen, Sæby

Den sidste krigsjul i Berlin

Man skal ikke se et land i krig, for da ser man alle landets dårlige sider. Men i sådanne tider får man også fat på værdier, man ikke kender i de fredelige dage.

Vi, der boede dernede, stod sammen, legation, konsulat, de danske journalister og kirken.

Den danske koloni bestod af 5-600 fastboende i 1940. Men det varede ikke længe, før invasionen af danske mænd og kvinder kom til byen som alle andre steder i Tyskland.

Når de var arbejdsløse i Danmark, fik de at vide, at der var arbejde nok syd for grænsen. De blev ansat på et halvt års kontrakt. Mændene arbejdede mest på fabrikker, dem var der flere tusinde af.

Pigerne fik tjeneste på hospitaler og ved sporvejene, der var ca. 1000.

Der var problemer

Mange var for unge og ubefæstede til at kunne klare den unormale situation, og det var ikke så få, vi måtte besøge i et af Berlins fængsler.

De unge boede i baraklejre rundt omkring i byen, de lejre var snavsede, uhygiejniske og ofte fyldt med væggetøj.

Vi hjalp dem, hvor vi kunne, og det var mange forskellige opgaver, vi kom ud for.

Den faste danske koloni kunne ikke

rigtig forliges med den skare af mennesker, der nu fyldte i vore lokaler, så vi holdt sammenkomster for dem, hver for sig.

De kunne i vort bibliotek låne bøger,

Den danske kirke i Berlin.

I den danske kirke i Berlin holdt man julefester, også for børnene. Her er julemanden ved at uddele gaver, og han assisteres af Nina Nielsen.

læse aviser, træffe landsmænd, høre nyt hjemmefra og tale dansk.

Den sidste krigsjul

Rationerne var små, der var ingen julepynt i gaderne, og kun lidt at putte i kakkellovnen. Kort sagt: Det var trøstesløst. Berlinerne så triste ud, de havde ingen juleglæde i vente, og bomberne udeblev ikke i selve højtiden, tværtimod.

De fastboende danske fik hver en Røde Kors-pakke »Så har Danmark da ikke glemt os,« hørtes ofte, når folk stod med pakken i hånden og glade vandrede ud i den ødelagte by.

Vi prøvede, så godt det var muligt, under de givne forhold at skabe juleglæde og julestemning.

En af dagene op til jul var der fest for børnene, hvor julemanden kom og havde en pakke til hver enkelt, skænket af

Sådan så Anhalter banegård ud julen 1944. Den danske kirke lå et lille stykke herfra.

Berliner kredsen i København. Da var der jubel og glæde.

Legationens damer inviterede de ensomme og ældre om eftermiddagen juleaftensdag til middag. De fik flæskesteg og æblekage. Bagefter var der julegudstjeneste i kirken.

Om aftenen var så de unge indbudt til fest, og lokalerne var fyldt til bristepunktet. Man kom langvejs fra for at være med til at synge vore julesalmer og møde landsmænd. De længtes alle hjem til deres egen familie. Der serveredes kaffe og 2 stk. brød til hver. Længere kunne vi ikke gå.

»Går du også i kirke hjemme?« spurgte præsten en ung pige. »Nej,« sagde hun, »men sådan op til jul må selv det mest vildfarne får hjem til stalden.«

Da vi tændte lysene på juletræet, var vi forvisset om, at det var den sidste krigsjul, og det gav mod og kræfter til at klare opgaverne.

Jeg skulle senere opleve at fejre 6 danske julefester sammen med menigheden, og selv om de første år var droje at komme igennem, vidste vi, det gik mod lysere tider.

Nina Nielsen

Nina Nielsen bor nu i Århus. Gennem 10 år var hun tilknyttet DKU (Dansk Kirke i Udlandet) med bopæl i Berlin.

Hun havde ofte sine tanker hos de 253 danskere, der var indespærret i Sachsenhausen. Een gang om ugen tog hun

toget til Oranienburg station, vandrede ud ad cementvejen til lejren og afleverede pakker til danskerne. Hun kom dog ikke længere end til porten. Her traf hun jævnligt den unge norske pige Wanda Hjort, der sammen med sine forældre var interneret i Gross Kreutz ved Potsdam.

Da jeg var lige ved at få en dansk pandekage

Nina Niensens artikel får mig til at tænke på en oplevelse, jeg havde i Sachsenhausen lige op mod julen 1944.

Fra »Paketstalle« fik jeg en pakke nogle dage før juleaften. Uden på den stod mit navn, omhyggeligt skrevet med grønt blæk. Der stod vist også mit fangenummer. Der var tilføjet en hilsen fra redaktør Jakob Kronika og professor Didrik Arup Seip. Det var ikke så svært, at der var hilsener fra dem begge, for de mødtes jo af og til ude i villaen i Gross Kreutz ved Potsdam. Her var Seip interneret sammen med sin kone og familien Hjort fra Oslo, og da Seip selv havde siddet som fange i Sachsenhausen, vidste han jo, at en pakke gik bedst igenem, når den var forsynet med personnavn.

Pakkens indhold var fra DKU (Dansk Kirke i Udlandet) Berlin. Pakken var forholdsvis stor, og den indeholdt et stort antal pandekager, bagt i den danske koloni i Berlin. Den var afleveret af Nina Nielsen i porten.

Jeg gik nu rundt til hver enkelt dansk fangekammerat i barakken og tilbød en pandekage, idet jeg fortalte, at jeg havde fået dem i en pakke fra DKU. De mest markante i politisk henseende spurgte så, om der var knyttet forpligtelser til ved modtagelsen, og det kunne jeg jo garantere, at der ikke var.

Nu kan vist alle mænd lide pandekager, og de blev da også nydt af alle modtagerne. Vi var godt 200 danskere i Sachsenhausen, og selv om pakken var stor, var der jo ikke til os alle. Pludselig opdagede jeg, at nu var der ikke flere i pakken. Jeg var altså lige ved at få en danskbagt pandekage, men det fik jeg ikke ved den lejlighed, men så havde jeg haft den glæde at dele pakkens indhold ud.

F-k.

*En glædelig jul og et godt nytår til medlemmer,
læsere og annoncører med tak for samarbejde og
kammeratskab i 1986.*

Vi viderefører det i 1987.

Fangesammenslutningens bestyrelse	Kammeraternes Hjælpefond
Buchenwaldklubben Landsforbundet	Buchenwaldklubben Århus
Dachau-klubben	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Landsforeningen
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Omegnsafdelingen	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Esbjerg afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sydøstjysk afdeling	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Odense afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sjællandsafdelingen	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Århus afdeling
Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Aalborg afdeling	Landsforeningen Gestapofangerne
Gestapofangerne Århus afdeling	Gestapofangerne Randers afdeling
Gestapofangerne Sjællandsafdelingen	Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen	Neuengammeferien
Sachsenhausenforeningen Landsforeningen	Sachsenhausenforeningen Odense afdeling
Stutthof-Foreningen	Theresienstadtforeningen
Buchenwaldklubben Nordjylland	Erhvervshæmmede fra Frihedskampen Sydfyns afdeling

*Vi ønsker venner og kammerater landet over en
glædelig jul og et godt nytår.
På gensyn i 1987.*

Dagmar og Villy Mørk Jensen Thisted	Anna og Axel Lauritzen Lyngby
Oskar Verner København	Solveig Skjøtt Lille Værløse
Peter Møller Madsen København	Birthe og Otto Laugesen Nykøbing Mors
Ragnhild og Frode Toft København	Jacob og Else Drejer Hørsholm
Inger og Mogens Petersen Vordingborg	Grethe og Chresten Karstensen Øsby, Haderslev
Dorthe og Per Madsen Århus	Marie og Kai Ibsen Kolding
Eva og Alfred Bertelsen Århus	Familien Valøfeldt København og Narvik
Banke Jung Jensen Odense	Christel og Johannes Fosmark Silkeborg

Poul E.N. Rørvang
5000 Odense C

Runde dage

Fra 15. december til 23. december 1986: se nr. 6

A. Risborg Christensen, Peder Lykkesvej 61, 2300 Kbh.S (Buchenwald) 95 år 23. december.

Judith Jensen, Tunøvej 12, 9900 Frederikshavn, 65 år 26. december.

Johns. Brøndum, Vadstrupvej 16, 2880 Bagsværd, 70 år 27. december.

Folmer Jagd, Mellemtoftevej 6, 2500 Valby, 75 år 28. december.

Valborg K. Andersen, Finlandsg. 3B, 9870 Sindal, 75 år 29. december.

H. P. Gregersen, Dyssevangen 32, 3520 Farum (Dachau 141.592) 70 år 1. januar.

Eigil Mehr, Bakkedraget 5, Kulhuse, 3630 Jægerspris (Dachau 141.670) 70 år 2. januar.

Arne Tage E. Møller, Røllikevej 23, 5250 Odense SV, 70 år 3. januar.

Peter Petersen, Aldersrovej 15, 8600 Silkeborg (Neuengamme 67.100) 70 år 5. januar.

Chr. Hvidstendal, Såbyesvej 7, 2100 Kbh. Ø (Neuengamme 50.478) 70 år 7. januar.

Erik Nielsen, Lundtofteg. 92, 2200 Kbh. N (Buchenwald) 75 år 9. januar.

J. Ryefeldt Wichmann, Frihedsvej 3, 2000 Frb. 65 år 9. januar.

Knud Aage Hermann, Rørdrumvej 4, 5600 Fåborg (Buchenwald) 70 år 9. januar.

Gunnild Hansen, Kærparken 35, 2800 Lyngby 75 år 11. jan.

Oluf Christoffersen, Bobakken 14, 2720 Vanløse, 60 år 13. januar.

Kjeld Jensen, Fjeldstedvej 42, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 15. januar (næstm.f.Buchenwaldklubben)

Vilh. Andersen, Rylesvej 29, 8600 Silkeborg, 80 år 15. januar.

Frode Greve Rasmussen, Hoki Mini Marked, Nr. Borup, 8900 Randers, 60 år 17. januar.

Ove Thormod Hansen, Slænhaven 237, 5240 Odense NØ, 70 år 18. januar.

Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense C (Buchenwald) 75 år 18. januar (en ekstra hilsen til den gennem flere år afholdte formand f. Buchenwaldklubben i Odense)

Villy Troelsen, Samsøg. 40, 9000 Aalborg, 65 år 19. januar.

Poul Jul. Holm, Rødovrevej 215 B, 2610 Rødovre (Buchenwald) 85 år 19. januar.

Erik Holck, Risvangs Alle 48, 8200 Århus, 60 år 19. januar.

Anders Mogensen, Valbygårdsvej 75, 2500 Valby, 70 år 19. januar.

Helge Rasmussen, Strandhavevej 32, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 70 år 20. januar.

Niels Rickelt, Strandboulev. 36, 2100 Kbh. Ø, 75 år 20. januar.

Jens Jeppesen, Bjerregårdsvej 25, 5000 Odense C, 85 år 21. januar.

P. Rhode Hansen, Nørregårdsvej 168, 2610 Rødovre (Buchenwald) 65 år 21. januar.

Amdi Henry Nielsen, Islandsvej 8, 7430 Ikast (Hannover-Stöcken 54.596) 65 år 21. januar.

Per Steensen Blicher, Teglmærken 6, 8800 Viborg, 65 år 22. januar.

Reinhold Harndahl, Jac. Knudsensvej 3, 5210 Odense NV (Sachsenhausen 74.305) 75 år 23. januar.

Otto Jensen, Smyrnavej 11 B, 2300 Kbh. S, 65 år 23. januar.

David Hvid Rasmussen, Drejøvænget 64, 8381 Mundelstrup, 75 år 24. januar.

Isa L.A. Haakonsen, Møllersvej 21, 4930 Maribo, 80 år 24. januar.

Arne Arentoft, Fuglsangsgallé 97, 8210 Århus V, 65 år 24. januar.

Karin M. Sørensen, Overg.o.Vandet 38, 1415 Kbh. K, 65 år 25. januar.

Børge H. Schrøder, Lindevænget 44, 2750 Ballerup (Buchenwald) 70 år 25. januar.

Villy Kronhjem, Mågevej 8, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 75 år 26. januar.

Otto Stenberg, Emdrup Huse 9, 2100 Kbh. Ø, 75 år 26. januar.

Chr. Helmer Jørgensen:

MIT RAGNAROK

En gribende skildring af politideportationen i 1944 samt erindringer fra Neuengamme og Buchenwald.

158 sider med omslag og vignetter af Erland Knudssøn Madsen.

158 kr. fra 1. dec. i boghandelen eller hos forlaget.

Forlaget Eghøj

Eghøjvej 28 · 8250 Gl. Egå · (06) 22 67 63

Erik Winther, Esrumg. 16, 2200 Kbh. N, 70 år 27. januar.

Knud Erik Mathiesen, Kærsangervej 5, 2400 Kbh. NV (Buchenwald) 70 år 27. januar.

Chr. Wrist, Stormgade 13, 7673 Harboer, 70 år 28. januar.

Gustav Kongerslev, Dalvej 4, Bjerre, 8783 Hornslyd (Buchenwald) 70 år 28. januar.

Anker Hedegaard Andersen, Ringgade 5, 7900 Nykøbing M., 65 år 29. januar.

Herman Olsen, Ragnhildsvej, 4250 Fuglebjerg (Dachau 141.712) 65 år 30. januar.

Henning Barfred, Bredholtvej 54, 2650 Hvidovre, 65 år 31. januar.

Gustav Pedersen, Slotsvænget 14, 4200 Slagelse, 60 år 31. januar.

Vagn Ove Laursen, Amg. Boulev. 124, 2300 Kbh. S (Buchenwald) 70 år 1. februar.

Karl Borch, Nytorv 1, 9000 Aalborg, 70 år 2. februar.

Arlandi Samsing, Fjellelvænget 18, 8210 Århus, 75 år 5. februar.

Karl H. Nielsen, Engstrupgårdsvej 65, 2650 Hvidovre (Buchenwald) 65 år 5. februar.

Arne Greisvold, Rugvænget 28, 2750 Ballerup (Buchenwald) 65 år 8. februar.

Anna Henriksen, Gl. Brovej 7, 3060 Espergærde, 60 år 8. feb.

Eivind N. Larsen, Slænhaven 243, 5240 Odense NØ, 65 år 10. februar.

Erik Salling, Godthåbsvej 107, 2000 Frb. (Buchenwald) 65 år 11. februar.

Alex Binneballe, Bakken 10, Nors, 7700 Thisted (Neuengamme 68.391, Buchenwald) 65 år 12. februar (fmd. f. Nors Hovedgård).

Freddy Bachmann, Kastelsvej 21B, 2th., 2100 København Ø, 75 år 15. feb.

Georg Sodemann, Søllerødlund 15, 2840 Holte, 80 år 16. februar.

Svend Bøge Erhardsen, Strandparken 54, 7900 Nykøbing M., 75 år 16. februar.

Elly Mathiasen, Cort Adelersgade 17, 9000 Aalborg, 75 år 17. februar.

Jytte Møller, Kildevænget 12, 2690 Karlslunde, 50 år 20. feb.

Helge Persson, Vasevej 63, 3460 Birkerød (Buchenwald) 70 år 20. februar.

Erik Vagn Madsen, Frydebovej 35, Nors, 7700 Thisted, 65 år 21. februar.

Alfr. Nielsen, Steen Billesgade 20, 9000 Aalborg, 65 år 21. februar.

Preben Juul Hansen, Livjærg. 37, 2100 Kbh. Ø (Neuengamme 67.975) 60 år 21. februar.

Lizzi Hansen, Solnavvej 98, 2860 Søborg, 70 år 21. februar.

James Rasmussen, c/o Larsen, Hybens Allé 102, 2770 Kastrup, 60 år 22. februar.

Forsinket lykønskning:

Carl Rasmussen, Langelandsvej 23, 6700 Esbjerg (Neuengamme 68.318) fyldte 70 år den 14. oktober.

Frode Jakobsen fylder 80 år

Søndag den 21. december fylder Frode Jakobsen 80 år. Der er to ord, der uvilkårligt knytter sig til hans navn, nemlig ordene Ringen og Frihedsrådet. Der er næppe nogen anden, der har haft så stor betydning for frihedskampen som han.

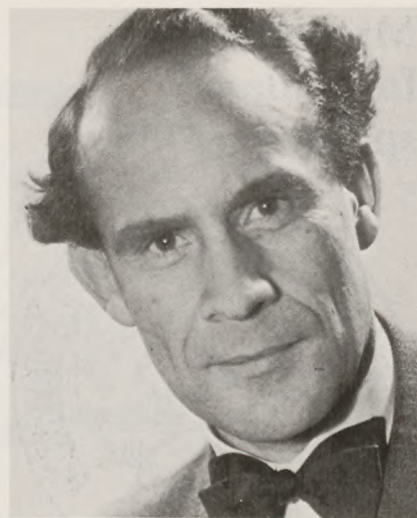
Han var aktiv allerede inden besættelsen, nemlig med at hjælpe tyskere, der flygtede fra Nazityskland.

Hans ledetråd gennem alle virkeårene har været afsky for nazismen og en inderlig overbevisning om troen på demokratiet bærekraft. På dette grundlag fandt han det bydende nødvendigt at gøre aktiv modstand, da de grønne okkuperede vort land.

Allerede i 1941 tog han initiativet til dannelsen af modstandsorganisationen Ringen. Han var først dens forretningsfører og senere dens dynamiske formand.

Han foretog utallige rejser rundt i landet, og han tilrettelagde aktiviteterne.

Efter at Frihedsrådet blev dannet i 1943, blev han den, der tegnede sig for kontinuiteten i rådets arbejde. Frihedsrådet blev gennem de tungeste år Dan-

Frode Jakobsen, som vi så ham, da han den 4. maj ikke længere levede under jorden.

marks egentlige regering. Man forstod at sætte ind på de rigtige områder og på de rette tidspunkter. Og befolkningen bakkede rådet op.

Han påtog sig et enormt arbejde med forhandlinger til mange sider, f.eks. med officererne om forholdet mellem modstandsbevægelsen og værnene. Forhandlingerne om forholdet til de vestallierede foregik i Stockholm, og det var også her, han forhandlede med den russiske ambassade om udnævnelsen af en dansk repræsentant i Moskva. Det var også Frode Jakobsen, der forhandlede med de danske politikere, så man nåede frem til færdige skitser for dannelsen af en befrielsesregering samt retningslinjer for efterkrigstidens politik. Hans politiske indflydelse blev efterhånden enorm. I befrielsesregeringen blev han minister uden portefølje.

Fra Frode Jakobsens hånd foreligger der en række bøger, der alle er væsentlige. Bogen »Danmarks Frihedsråd« er lige kommet i ny udgave. Bogen om hans barndom i Øster Jølby på Mors er en perle indenfor memoirlitteraturen.

F-k.

**Kammeraternes
Hjælpesfond**
*er raske kammeraters
hilsen til de syge*

Mindesmærke for de danske spaniensfrivillige

Den internationale brigades mærke.

Borgerkrigen i Spanien 1936-39, hvor fascistgeneralen Franco blodigt nedkæmpede det spanske demokrati, blev Hitlers generalprøve på 2. verdenskrig, hvor han bl.a. afprøvede det nazystiske luftvåben. Fra hele verden kom dengang unge frivillige til Spanien, hvor den såkaldte internationale brigade deltog i kampene på den demokratiske regerings side. Unge amerikanere dannede således en »Lincoln-brigade«, og tyske antinazister dannede »Thälmann-bataillon« og »Beimler-bataillon«. Også fra Skandinavien kom et stort antal frivillige, deriblandt hved 600 unge danskere, hvoraf i hvert fald 220 faldt i kampen for det spanske demokrati.

De overlevende fik, efterhånden som de i 1939 og 1940 vendte tilbage, en temmelig uvenlig modtagelse af de danske myndigheder. I 1942 lod det danske politi på tysk ordre hved hundrede Spaniensfrivillige arrestere og indsætte i Horserødlejren (resten var gået under jorden eller forblevet i udlandet). Og i 1943, da de danske myndigheder overlod Horserødlejren i tyskernes hænder, var der 41 Spaniensfrivillige blandt de 150 danskere, der blev deporteret til koncentrationslejren Stutthof. Rundt om i Europa, bl.a. i Stockholm, er der rejst mindesmærker for de faldne Spaniensfrivillige.

Her i Danmark er det nu lykkedes komiteen for de danske Spaniensfrivilliges minde at få rejst et mindesmærke. Komiteen består af konsulent Henning Tjørnehøj, maskinmester Marius Christiansen (formand for de danske Spaniensfrivillige), fhv. folketingsmand Vil-

ly Fuglsang, fhv. minister Frode Jakobsen, forfatteren Børge Houmann, folketingsmand Søren Hansen og forfatteren Albert Petersen.

Mindesmærket afsløres

Mindesmærket, der er rejst nær Frihedsmuseet i Churchillparken i København, blev indviet i november. Ved højtideligheden, der havde samlet 3-400 mennesker, sagde komiteens formand, konsulent Henning Tjørnehøj bl.a.:

- Havde de vestlige demokratier bistået den spanske republik i samme omfang som fascistdiktaturene i Tyskland og Italien hjalp Franco, så havde Spanien ikke oplevet de følgende 40 års diktatur.

På Spaniens-veteranernes vegne takkede Villy Fuglsang komiteen og kunstneren Per Ulrich, der har formet mindesmærket, og sagde bl.a., at kampen i Spanien ikke var forgæves, idet han pegede på, at de hjemvendende Spaniensfrivillige blev aktive i modstandsbevægelserne, både i Danmark og de andre af nazisterne besatte lande i Europa. Og dermed bidrog de til nazismens endelige nederlag i 1945.

Spaniens ambassadør i Danmark, Joaquin Ortega, hyldede de Spaniensfrivillige og erklærede, at borgerkrigen i Spanien og den anden verdenskrig opstod af samme ideologi, og derfor var stedet, hvor mindesmærket nu står ved siden af museet for Danmarks frihedskamp også et naturligt valg.

Ambassadøren udtrykte sin overraskelse og beundring over, at så mange frivillige havde kunnet mønstres i en så relativ fåtallig befolkning og så fjernt fra Spanien. Det vidner om, hvor dybt forankret de demokratiske følelser er hos danskerne.

Inden afsløringen af mindesmærket hilste ambassadøren på hver enkelt af de tilstedeværende ca. 20 Spaniensfrivillige. -t

Naziforbryder i skjul i Danmark?

Den kendte jødiske nazi-jæger Simon Wiesenthal mener, at en af de nazistiske krigsforbrydere nu holder sig skjult i Danmark. Simon Wiesenthals organisation har sit hovedsæde i Wien, men har også et center i Los Angeles. En af hans repræsentanter Zuroff oplyser til dag-

bladet »Aktuelt«, at man planlægger at sende den danske regering navnet på den eftersøgte krigsforbryder, som man mener opholder sig her i landet. Og den svenske regering vil også få en henvendelse, idet man mener, at ikke mindre end 14 eftersøgte krigsforbrydere har søgt tilflugt i Sverige.

Zuroff vil ikke oplyse noget om, hvordan man har fundet frem til krigsforbryderne, men siger kun, at man har fundet en uofficiel, men legal måde til at opnå det nødvendige materiale.

ERKLÆRINGER FRA HIMMLER 1937 og 1942

I januar 1937 proklamerede chefen for Gestapo, Heinrich Himmler:

»Det vil være overmåde belærende for enhver at inspicere en koncentrationslejr. Når man engang har set den, er man overbevist om, at ingen er sendt der uretfærdigt, at det er bærmen af forbrydere og dagdrivere. - Naturligvis skelner vi mellem dem, der er der nogle måneder for opdragelse, og dem der skal blive der i meget lang tid. Opdragelse består i disciplin - med disciplin menes orden. Orden begynder med, at de bor i rene barakker. Sådan noget kan i virkeligheden kun gøres af os germanere, næppe nogen anden nation ville være så human, som vi er. Vaskning sker hyppigt. Folk bliver oplært til at vaske sig to gange dagligt og til at bruge en tandbørste, en ting, som de fleste af dem ikke kender til.«

Den skelnen, som Himmler henviser til, var nu nok en strukturering af KZ-lejrene i 3 kategorier.

Med krigens enorme omfang ændredes KZ-lejrene, og Himmler kunne i marts 1942 erklære følgende målsætning:

»Krigen har forårsaget en udpræget ændring i struktur og har ændret deres pligter med hensyn til fangernes beskæftigelse. Fangernes varetægt udelukkes af sikkerheds-, opdragelses- eller forebyggende grunde er ikke længere formålet. Mobiliseringen af alle fanger, der kan arbejde i krigens tjeneste og i opbygningens tjeneste efter den kommende fred, træder mere og mere i forgrunden.«
(Fra Chr. Helmer Jørgensens bog: Mit ragnarok.)

Ny fond til årligt træf for unge fra 4. Maj Kollegier

De unge på de ni 4. Maj Kollegier vil gerne »komme hinanden ved«, og det ønske er nu muligt gennem en ny fond på 50.000 kr. Renterne skal bruges til et årligt træf.

Ideen er gammel og startedes i 1951 med en årlig fodboldstævne og en tovtrækning mellem kollegierne i Århus og Aalborg. Senere kom flere kollegier til, og efter at Kollegierådet blev oprettet for ti år siden, blev der skabt en fastere ramme.

I år samledes over 100 beboere fra kollegierne til et sportsstævne i Århus, og næste år er kollegiet på Frederiksberg ramme om et træf.

Efter anmodning fra Kollegierådet er der af frimærkepengene fra 40 året for Danmarks befrielse afsat 50.000 kr.

Frimærkepengene var overtaksten på befrielsesfrimærket og blev efter regeringens bestemmelse administreret af Frihedsfondens formand Jørgen Kieler og formanden for Frihedskampens Veteraner, Sven Seehusen og med korchef Frode Toft, Frihedsfonden, som sekretær. Der er tidligere ydet 375.000 kr. til Frihedsmuseets Venner og 100.000 kr. til Landsforeningen af KZ-fanger til oprettelse af en rekreativ fond.

Bladets retskrivning

Dansk Sprognævn har udsendt en ny retskrivningsordbog. Sidste udgave var fra 1955.

Det er blevet en diger bog på 622 sider, og der er 60.000 opslagsord. Heraf er 23.000 nye, mens 8.000 gamle uden brugsværdi er gledet ud.

Den har som sin forgænger grønt omslag, og kaldes af nogle »Den grønne Bibel«. Den angiver retskrivningsreglerne for alle skoler med eksamensret - samt ministerierne.

Vi vil i det store og hele følge den. I stavemåden for geografiske egennavne agter vi at følge retskrivningen fra atlas, der er godkendt af Undervisningsministeriet.

Vi gør det, fordi reglerne er tolerante og fornuftige, men selvfølgelig ved vi, at der er tidsskrifter og dagblade, der har egne retskrivningsregler - og det har de stadig lov til, men vort blads særpræg fremgår ikke af en særlig retskrivning, men af emnevalg - og dets behandling.

Red.

Et MF-forslag
vil få Dem på bedre
byggetanker!

- bygger på rene linier!

BYGGEREGION ØST
Oslo Plads 12
2100 København Ø
Telefon 01-26 33 66

ENTREPRENØRREGION ØST
Industriholmen 77
2650 Hvidovre
Telefon 01-78 46 66

REGION JYLLAND NORD
Rømersvej 8
9000 Aalborg
Telefon 08-10 22 66

REGION JYLLAND SYD
Fynsgade 12
7000 Fredericia
Telefon 05-92 20 11

Eigil H. Larsens Eftf.

v.P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11
(v. Kongens Nytorv)

Flagfabrik

1255 København K
Telefon (01) 11 07 87

RAHBEKFISK

(P. RAHBEK HANSEN) A/S

FILLET FACTORY COLD STORE & FREEZING PLANT
DK-7000 FREDERICIA . DENMARK

Ny kunstgave til Hadsund

For nogle år siden fik Bernadottegården i Hadsund en fornem kunstgave i form af et halvt hundrede gamle og smukke malerier, som en af byens borgere testamenterede til plejehjemmet.

Ved personlig indsats af viceskoleinspektør Poul Kristensen er det siden lykkedes at skaffe to skulpturer til Bernadottegården. Og nu har Poul Kristensen taget initiativet til, at Bernadottegården har fået et helt nyt maleri af maleren Knud Erik Færgemann.

Firmaerne KEW-industri og »Gardin-Asger« skænkede hver 5.000 kr. til formålet, og i forbindelse med Prins Georgs besøg i sommer kunne Frode Toft på Frihedsfondens vegne overrække en check på de manglende 5.000 kr.

Nu er maleriet afsløret og ved en højtidelighed ophængt i spisesalen. Formanden for Bernadottegårdens bestyrelse, fhv. borgmester Tage Jespersen takkede for billedet og rettede en særlig tak til Poul Kristensen for den ildhu, han havde lagt for dagen med at skaffe kunstværket til Bernadottegården.

De fire brødre fra Gråsten

En af dem fik rejst et lille museum i Frøslev

For 75 år siden blev Motorordonnans-korpset i Danmark oprettet, for i 1937 - altså for 49 år siden - igen at blive nedlagt. Derfor har en del mennesker ment, at nu var det på tide at få samlet flest mulige minder om korpset og nogle af dets våben og folk. En, som især tog sig denne sag på, var den 74-årige fhv. fabrikant og mekaniker Hans Rasmussen, Gråsten, som fik samlet meget, og også i sommer fik arrangeret en udstilling ved barak 81 i Frøslevlejren. Effekterne skal til sin tid udgøre et lille museum i en af lejrens barakker. Tingene er indtil videre overdraget til Hjemmeværnsregion 3's historiske udvalg i Haderslev ved chefen, oberst J. Fr. Edelning.

Ved åbningen blev talt af bl.a. KHs tidligere landsformand, general Fl. B. Larsen, Dianalund, som i sin tid var med til at få Hans Rasmussen med i arbejdet. H.R. deltog ivrigt fra optagelsen i 1933, til korpset i 1937 blev nedlagt.

Hans Rasmussen var allerede syg, da udstillingen skulle etableres og igen tages ned, og han døde 21. august. Han gjorde et stort arbejde med at skabe interesse omkring en sådan afdeling af et

kommende Hjemmeværnsmuseum i Frøslevlejren ved indsamlingen af tingene. Hans interesse for de frivillige korpsets til landets bedste var stor.

Museet skal fungere sammen med effekter fra nogle af de nuværende korpsets, også her i landsdelen. Hjemmeværnet, Det maritime Hjemmeværn, Luftmeldekorps, Lottekorps, DKB og Røde Kors. Selv var Hans Rasmussen sektionsfører og motorordonnans nr. 590, 6. deling, 1933-37.

I øvrigt var Hans Rasmussen den ældste af fire brødre, som alle under besættelsen i 1940'erne var modstandsfolk i fødebyen, de såkaldte »De 4 brødre fra Gråsten«. Nu er Hans Rasmussen væk, men han fik dog sat sin alderdoms kæreste syssel i system. Næstældst er Niels, 71 år, tømmerhandler i Bylderup Bov, nr. 3 snedker Holger R., bosat i Charlottenlund, og yngst er Svend Anker R., 63 år, tandlæge i Aabenraa. De tre ældste slap heldigt fra det hele, mens Benjamin, nemlig Svend Anker, måtte under jorden og flygte til Sverige, hvor han gjorde tjeneste i Den danske Brigade.

Johs. Rasmussen

KZ-besøg på Bangsbo-museet

En gruppe Neuengammefanger besøgte i oktober Bangsbo-museet i Frederikshavn for at se samlingerne fra besættelsestiden. Besøget var arrangeret af Karl Salling Møller, Aalborg, og

samlingerne blev fremvist af to lokale modstandsfolk, fhv. sparekassebestyrer Verner Jensen og fhv. museumsinspektør Peter Laursen, der også begge er tidligere modstandsfolk.

Fra sammenkomsten på Bangsbo Museum. Billedet er udlånt af pressefotograf Jens Morten, Aalborg Stiftstidende.

Deltagerne mødtes ved mindestenen for murermester Vangsted, Hjørring, som tyskerne begravede et ukendt sted, da han efter sin arrestation med en hemmelig radiosender i Hjørring var ført til arresten i Frederikshavn, hvor han begik selvmord. Deltagerne nedlagde en krans med bånd i modstandsbevægelsens farver.

Ved en efterfølgende frokost udveksledes minder og erfaringer. Herunder opdagedes direkte forbindelser til Frederikshavn.

En af deltagerne, Martin Carlsen, Nibe, var i en gruppe, der blev revet op, men nogle af deltagerne undslap og søgte forbindelse med en gruppe i Vendsyssel, som med Verner Jensens hjælp sørgede for en illegal transport over Kattegat på en fiskerbåd fra Sæby.

Billedet viser kransenedlægningen. Fra venstre ses Jens Sørensen, Kolding, Karl Salling Møller, Aalborg, Martin Carlsen, Nibe, Bjørn Nielsen, Kokkedal, Niels Jørgen Jensen, Nibe, Aage Kirk, Villy Mørk Jensen, Thisted, og Hans Bøjlund, Kolding.

»Her hviler Musse«

Nogle af de mange, som de senere år har kunnet have KHs feriehjem i Keg-næs en uges tid, mindes måske, at der somme tider har trisset en venlig, nærmest tam hare rundt omkring huset og den lille plantage overfor, som fører ned til stranden.

I den lille offentligt tilgængelige plan-tage har den lokale pigespejdertrop de-res klubhus, og her mødes de til mange små øvelser. Jeg boede i KH-huset i maj i år lige omkring pinsen. Min kone og jeg glædede os også over nævnte hare. Men vi savnede den de følgende dage. Hvad enten trafikken krævede den som et offer, eller den var mæt af dage, fik jeg aldrig opklaret. Et par dage senere så jeg, at pigespejderne havde rejst en lille »gravsten« ikke langt fra klubhuset.

Marstal-minde for Børge Møller

I forbindelse med Kollegierådets års-møde i Marstal den 17. oktober blev matros Børge Møllers navn knyttet til et værelse på Ærøs 4. Maj Kollegium. Navngivningen blev foretaget af Fri-hedsfondens formand, Jørgen Kieler, som skildrede den uforlignelige indsats, som Børge Møller havde ydet i London i besættelsesårene, og den omsorg, som han senere havde vist for at hjælpe og sikre de mange, der som krigssejlere havde lidt skade fysisk og psykisk.

Højtideligheden blev overværet af Børge Møllers søster, tidligere oversyge-plejerske i Randers, Gerda Møller, af Frihedsfondens forretningsudvalg, kollegierådet og af kollegiets beboere.

Rådets formand, Niels A. Eigenbroth, understregede, at man i det for-løbne år har brudt med den hidtidige li-nie, hvorefter alene personer, som havde sat livet til i frihedskampen, kan mindes med navnetavle på 4. Maj Kollegierne. Nu opsættes også gerne navne på en-hver, der har ydet en markant indsats for Danmarks befrielse. Han fandt, at man gennem denne nye ordning gør no-get, der både er etisk korrekt og histo-risk rigtigt.

ANTON LASSENS EFTF. aps

MALERMESTER K. SALLING MØLLER

Grundlagt 1887

Håndværkervej 7 . Telefon 08-12 00 99 . 9000 Aalborg

A.P. Møller

I arbejde på de syv have
- under den
syvtakkede stjerne

MÆRSK

Lippmanns mindelegat på 1 mio.

4. Maj Kollegiet i Tønder og Aabenraa er begunstiget af det legat, som Ole Lippmann i 1982 oprettede til minde om sin far Kai Lippmann.

Siden legatets oprettelse er der til de to kollegier udbetalt godt 300.000 kr. til opgaver, som gør livet mere behageligt for beboerne.

I år er der til Tønder bevilget 42.000 kr. til vaskemaskiner, nye gulvtæpper og gardiner. Aabenraa er tildelt 30.000 kr. til nyindretning af et køkken og til maling af opholdsstuer.

Legatet, hvis grundfond er vokset til knap en million, kan ikke anvendes til almindelig bygningsvedligeholdelse og restaureringer.

Det bestyres af kollegierådets styrelse, der består af generalsekretær N. A. Eigenbroth, landsrettsagfører Svend Truelsen og afdelingsleder John Kørner.

Glem ikke fortiden

Af forståelige grunde har de fleste af os vel en indbygget skepsis over for udviklingen i Tyskland. Men der høres da også nye og gode toner dernede fra.

I Vesttyskland skal de værnepligtige soldater aflægge den såkaldte faneed ved en særlig højtidelighed, hvis form undertiden er blevet kritiseret.

Men på en kaserne ved Flensborg lød der i år nye toner. I sin tale til de unge værnepligtige sagde oberstløjtnant Bock bl.a.:

»Kun få kilometer fra, hvor vi nu står, ligger kongeriget Danmark, der for under en menneskealder siden var udsat for et forbryderisk angreb fra Tyskland. Her måtte man lide under flere års nazistisk voldsherredømme.«

Oberstløjtnanten understregede, at der på grund af denne og andre forbrydelser i den tyske fortid hviler en tung skygge over Tyskland, idet han fremhævede, at disse begivenheder aldrig må glemmes.

Og han sluttede med ordene: »Vi tyskere må holde os dette for øje som en advarsel, også i den aktuelle situation.«

Nazidommere undgår sag

Bonn, 21/10. Både dommere og anklagere ved nazi-tidens berygtede folke-domstole slipper for at blive stillet for retten. Landsretten i Vestberlin besluttede tirsdag at indstille sin langvarige forundersøgelser mod Hitler-regimets håndlangere.

De såkaldte Volksgerichtshof blev oprettet i 1934. I de 11 år frem til Det tredje Riges endelige sammenbrud afsagde de bl.a. mere end 5.000 dødsdomme.

Dommene var i næsten alle tilfælde givet på forhånd, og rettergangene rene skueprocesser. Der er talrige eksempler på, at forsvarerne slet ikke kom til orde. Mange dommere og anklagere oprådte også som propagandamagere.

GAMLE BILLEDER

Læge Ejner Rask Sønderborg, Esbjerg, har sendt os dette billede, taget i juni 1945. Det viser en sabotagegruppe, oprettet i foråret 1944. Gruppen var meget aktiv og bl.a. beskæftigede sig med jernbanesabotage. Gruppen blev revet op af Gestapo i foråret 1945.

På billedet ses fra venstre Arne Thomsen, der i dag er invalidepensionist og bor i Esbjerg. Han blev arresteret og dødsdømt, men blev reddet af befrielsen i maj 1945. I midten Kurt Sørensen, der nu er førtidspensionist og bor i Esbjerg. Til højre Knud Ewald Sørensen der nu er invalidepensionist og bor i Ballum i Sønderjylland. Bagved til højre Jens Henningsen (»Dykkeren«), der døde i foråret 1986 og til venstre læge Ejner Rask Sønderborg.

DÆKKO

PRESENNING KOMPAGNI %s

Tlf. 01 - 28 80 60

Hoveddepot:
Kabelejevej 32-34
2700 København
Brønshøj

En tak til alle, der hjalp os og støttede os gennem vort blad. Endnu er der ting som må gøres førend vi skilled ad.

**Kammeraternes
Hjælpesfond**

Fyldig bog om deportationen

Chr. Helmer Jørgensen: Mit Ragnarok, 158 sider med vignetter. Forlaget Eghøj, 8250 Gl. Egå. 158 kr.

Forfatteren var politimand under krigen, og han blev arresteret den 19. september 1944. Han var da kun 22 år og dermed en af de yngste, der blev deporteret.

Bogen falder i en række afsnit: Deportationen, Neuengamme i første omgang, Buchenwald i første omgang, Mühlberg, Wittenberg, Neuengamme i anden omgang, Frøslev, Sverige, Hjemme. Postskriptum, data samt: Kildemateriale.

Bogen er en stærk personlig skildring. Den giver en række reelle oplysninger om de faktiske forhold og hændelser. Den beskriver nogle af de hændelser, stemninger og sindstilstande, der havde deres udspring i frygten, uvisheden - og håbet.

Brevene til og fra hjemmet er gengivet, og de er et tidsdokument, der klarlægger, hvordan man bar sig ad med at fortælle mangt og meget, der ikke måtte omtales, da brevene jo skulle gennem tysk censur.

Helmer Jørgensens beskrivelser er detaljerede og reflekterende. Detaljerede på trods af afstanden i tid, og reflekterende måske i kraft heraf. Blan-

dingen af kildemateriale, personlige breve, erindringer og refleksioner gør bogen til en på en gang spændende og vedkommende beretning samtidig med, at den vil være anvendelig i mange forskellige sammenhænge.

Mon ikke den vil findes blandt julegaverne hos mange af vore læsere!

F.k.

Besættelsen forskellig fra land til land

Aage Trommer: Bag fronterne 1939-45 3 bind. Ialt 236 sider. 261 kr.

Aschehougs forlag

Historikeren, professor Aage Trommer, Odense, har her udgivet tre meget veldisponerede og godt illustrerede hæfter om det store ragnarok over Europa 1939-45. Som en del yngre historikere har han ikke altid helt forstået, at for nogle af os var alt det dengang faktisk krig på livet løs, for borgernes og landets frihed. Så er det let 20-30-40 efter at komme og sige: Sådan og sådan skulle I have gjort. Det havde virket bedre, givet større effekt...Osv.

Man står her overfor et lille, koncentreret værk, som vel navnlig er beregnet på skoler: højskoler, gymnasier, HF-klasser osv. Men som enhver kan læse med udbytte.

Bind 1 »Ideologi og dagligliv« fortæller om, hvordan Europa så ud i årene op til krigen, hvordan Hitler »afskaffede« arbejdsløsheden, håned og forfulgte jøderne, fremmede en hård og hadsk nationalisme og forberedte en nådeløs krig mod alle, der ikke ville som han. I de omliggende lande var der ikke mange, som forstod tegnene. KZ-lejre, hvad var det for noget? Og man hører, hvordan Hitler frækt satte sig på Østrig, Tjekkoslaviet, ja allerførst stik mod alle traktater militariserede han Rhinlandet.

Bind 2 »Besættelsesvilkår« handler om, hvordan Nazityskland besatte land efter land i store dele af Europa og tvang folk til at indordne sig, og Trommer har af pladshensyn måttet indskrænke sig netop til de tyskbesatte lande, så den italienske besættelse af noget af Jugoslavien, Grækenland og Albanien og den bulgarske besættelse af andre dele af Jugoslavien ikke er medtaget. Men sammenlignet med, hvad Hitler og hans Tyskland nåede at undertrykke i de fem krigsår, så er de nævnte ting også nær-

Den 19. decbr. 44 ødelagde den tysk-danske Petergruppe ØK's hovedkontor i Københavns centrum. Skaden androg 3 mill. kr. i 1945-penge.

God Jul -

Godt Nytår

REDAKTIONEN

Befrielsen af Belgien gik så hurtigt, at der knap blev brug for den hemmelige hær og partisanerne. De hjalp imidlertid med at rense landet for forsprængte tyske soldater, som det ses på billedet.

Tito i Jajce november 1943. På det tidspunkt var partisanen allerede blevet til hærføreren, partiarbejderen til statsleder. Tito herskede over Jugoslavien til sin død 1980, 88 år gammel.

mest fra småtingsafdelingen. Bl.a. behandles folkemordet på millioner af jøder, især fra Polen, de baltiske lande og dele af Rusland, men i øvrigt fra alle de lande, tyskerne indtog.

Meget rigtigt understreges, at besættelsen ikke forløb ens i bare to lande. Meget formede sig forskelligt. Værst gik tingene ud over Polen, Hviderusland og Ukraine, og allerværst for jøder og zigunere, mens Slovakiet og Danmark slap billigst, især i de første besættelsesår. Krigen affødte også et stort problem som »kollaborationen«, altså hvor langt man kan gå i samarbejde med det land, der har besat en. Og måske efterhånden

udplyndret og undertrykt en? Ja, visse regeringer og embedsmænd måtte jo i et vist mål gå ad de baner. Men kunne dog mange gange gøre det med en vis værdighed og en vis modstand, hvis man forstod spillet og hvis man turde tage en risiko for sig selv og sit land.

I bind 3 »Befrielseskamp« hører man så om modstanden, der opstod på mange leder og i alle lande, ikke mindst fordi trykket voksede og voksede, ja tysk desparation og brutalitet tog ofte til, når landene »vågnede«, og når krigen gik tyskerne imod. Modstanden blev støttet med våben og andet fx fra luften og fra England især. Samtidig gik Gestapo, SS o.l. militære og hemmelige organer på tysk side frem med en voldsomhed uden lige. Alt dette beskrives land for land. I enkelte lande blev det de nationale modstandsledere, som greb magten ved befrielsen. Det skete i Jugoslavien og Albanien. OG begge steder holdt man fast, ja den dag i dag. I Jugoslavien var det Tito, hvis kommunistiske styre kom til, og som stadig regerer også i 1986. Mht. modstandsbevægelserne, så måtte de for at virke effektivt, have en vis hjælp udefra - af våben især. Godt også, hvis eftersøgte kunne flygte. Fx danske og norske til det neutrale Sverige.

Der kan enkelte steder være lidt »frontforkortninger«, fordi et så stort stof har skullet koges ned. Og det kan bevirke misforståelser eller direkte fejl. Og galt er det naturligvis, når forfatteren mere eller mindre kritikløst vil hævde, at det var kommunisterne, som startede alting og bar alle byrder. Tænk ba-

re på, at danske kommunister først gik i gang med bekæmpelsen af Hitler, da denne sendte sine hære ind i Sovjetrusland 22.6.41. Indtil da havde fx det danske kommunistblad »Arbejderbladet« hånet Vestmagterne, især Churchill, og tilsvarende logret for nazisterne. Den danske modstandsbevægelse opstod spontant af folk fra alle lejre, politisk, socialt, religiøst, og selvsagt mest unge.

Men i de store linjer et spændende og kortfattet udsyn over et mægtigt stof, ganske fint serveret.

Johs. Rasmussen

19-årig jysk sabotør

Hans Pedersen: »— slås mens du er bange«, 170 sider. 58,50 kr.

Forlag: Luftmelledistrikt Viborgs Venner.

Hos »Luftmelledistrikt Viborgs Venner« har Hans Pedersen udgivet en bog. Erindringer fra en 19-årig handelsstuderende i Århus om, hvordan han i 1944 kommer med i en sabotagegruppe i Århus og er med til mange farlige ting. Af og til sker der uheld, af og til, navnlig i starten, begår han og flere af kammeraterne også nogle grove dumheder. Men slipper godt fra det hele.

Fortælleren af »— slås mens du er bange« er fra et nationalt og indremissionsk hjem i en mindre by på Viborgegnen, men altså, vi er i august 1944, og det eneste, som står den unge tilflytter i Århus i hovedet, er: Hvordan kommer jeg med i noget modstandsarbejde. Han har sine følere ude til forskellig side, men det bliver præstedatteren Bodil, der bor på samme pensionat som fortælleren og læser på et gymnasium, der skaffer den rette kontakt.

Ganske vist røber hun også kort tid efter til en anden end mand fra pensionatet, den charmerende Børge fra Esbjerg, hvor fortælleren nu er flyttet hen. Hun aner ikke, at det er en frygtelig fælde, hun er ved at lokke Hans i. Så det varer nogen tid, inden Hans atter tør hilse på Bodil, endsige røbe, hvor han nu slår sine folder. Bogen beretter tilsyneladende meget nøgternt, men heller ikke uden lune, om de mange små og store begivenheder, Hans involveres i.

En god bog om, hvordan livet kunne forme sig for en ung dansk provins-sabotør på den tid. En fyr med mod og hjerte, men også udprægede retfærdighedsbegreber.

Johs. Rasmussen

Fra Rungsteddreng til Häftling

af Torben W. Langer

Torben W. Langer gjorde turen til Frøslev sammen med faderen, lektor Erik Langer. Overgangen fra Rungsteds idyl til fængselscelle og indespærring bag pigtråden i Frøslev var voldsom, og det hører vi om i dette memoirebrev.

Torben W. Langer blev på én aften landskendt og beundret, da han gik til tops i TVs »Kvit eller dobbelt«. Han holdt bagefter en kæmpefest for venner og bekendte for topbeløbet. Hurtigt efter fulgte hans bog, der naturligvis handlede om sommerfugle.

Hammeren faldt en sen novemberfrostnat 1944. Vi havde set adskillige af vore venner forsvinde, nogle til dækadresser, andre til Sverige, meget naturligt, når man som vi boede i Rungsted. En af dem prøvede turen i kajak. Han forsvandt sporløst, og vi hørte aldrig siden noget til Stig. Han blev 18 år.

Vi håbede alle på, at det nok skulle gå, optimismen var jo nødvendig for at slippe igennem resten af krigen, som tydeligvis ikke kunne fortsætte så meget længere. Men vi gjorde regning uden vært: stikkeren og Gestapomanden Arvid Waltenström, vort bysbarn og min fars gamle elev på Rungsted Statsskole.

Min far, nu 91 og stadig i vigør, havde ikke sat Arvid særlig højt som elev - og det hævnedes sig nu, ved Gestapos hjælp.

Sent ud på natten standsede en bil udenfor, og det ringede på døren til vor fredelige villa. »Mach auf!« Vi tog os god tid, der var et og andet, der gerne skulle skjules først, og det blev det. Både våben, illegale blade og papirer gled ned mellem taget og et skunkrum, mens mør lukkede op. Ind masede et par danske forrædere og nogle tyske politisol-dater med skudklare våben. De foretog en overfladisk gennemsnøgning af huset, men det var tydeligvis ikke deres ærinde: det var at tage os. Arvid skulle have hævn for sine nederlag i skolen. Min far og jeg, dengang 20 år, fik den sædvanlige besked: »Hut auf, Schuhe auf!« Vi var arresteret uden at få at vide, hvad der skulle ske med os.

Prærievognen endte i gården i Vestre Fængsel

Efter en kold tur med afhentning af endnu et par arresterede endte prærievognen i Vestre Fængsels gård, og vi blev kommanderet op på den tyske afdeling. Her tog et par kalfaktorer sig af os og lænsede os for, hvad vi havde af tobak i lommerne. De havde øvelsen. Hvad der egentlig senere skete med disse kryb, ved jeg ikke. Formentlig er de sluppet uden tiltale fra dansk side.

Jeg blev anbragt i en enecelle sammen med en sortbørshandler og en professionel tyveknægt. Det var første gang i mit hidtil beskyttede skoledrengeliv, at jeg var i stue med folk fra skyggesiden.

Min opdragelse til at begå mig i »det virkelige liv« var begyndt. Det faldt mig svært. Tyven var arresteret som »asozial«. Han levede af at stjæle vasketøj fra tørrelofterne, en katastrofe for dem, det gik ud over. Sortbørshandleren og jeg prøvede at forklare ham, at den slags kunne man altså ikke, men det fattede han ikke. De andre havde jo mere end han, så det måtte da være i orden, mente han. Det værste var, at han stank så rædselsfuldt af sure tæer og havde kul-sortede fødder, hvilket er ret ubehageligt i en enecelle, beboet af tre. Vi andre beklagede os, og han lovede beredvilligt, at han da godt kunne beholde sokkerne på om natten! Vi foreslog, at han skulle vaske sine fødder i vandkummen, det havde han slet ikke tænkt på, sagde han. Han blev en lektion for den forventede rungsteddreng!

Så fulgte de monotone dage i Vestre med pottetømning, vagternes evindelige »Los, los!«, den natlige hylen og skrigen, når en af medfangerne fik et anfald af »fængselsfis« og hamrede på døren for at slippe ud og fik et lag tærsk for at falde til ro, den ulækre grød af kogte småskrubber med alle ben i og kogte rødbe-der med kommen, det kneb, men madden gled ned til sidst.

Der var dog afveksling: en tur til Shellhuset, ophold i et kosteskab på øverste etage og forhøret hos Uffe Birke-dal-Hansen, som mange, der overlevede, vil have i »venlig« erinding! Under forhøret sad denne notoriske galling ustandselig og famlede med sin pistol på skrivebordet, et yderst tåbeligt træk, da han selvfølgelig ikke ville skyde nogen og derved grise gulvet til i sit pæne kontor. Det havde man kældereren under Shellhuset og de danske gorillaer til.

Efter forhøret - han havde faktisk intet konkret på hverken min far eller mig - slog han løs på mig, formentlig i ærgrelse over det magre forhørsresultat, og beordrede mig retur til cellen med løfte om, at han senere nok skulle lære mig, hvad krig var.

Min nabo i skabene havde allerede fået det at vide. De havde haft ham en tur i kældereren, og han var så medtaget, at han døde senere, har jeg fået fortalt. Så det var, hvad jeg selv forventede, da jeg

Aabenraa Rederi A/S

Finlands Konsulat

P. F. CLEEMANN
SKIBSMÆGLERFORRETNING
A A B E N R A A
telgr. »Cleemann«
tlf. (04) 622182 - telex 52111

blev afhentet af en vagt og ført ned ad trapperne mod kælderens, troede jeg. Men det gik ikke så galt - jeg blev kørt tilbage til Vestre igen. Aldrig havde jeg troet, at jeg skulle blive så glad for at blive buret inde i det pensionat. Men alt er jo relativt. Jeg var sluppet med at kunne føje nok en brik til kendskabet til livets mere barske realiteter.

Som kom den morgen, hvor vi fik besked på at pakke vore få ejendele. Hvorfor fik vi ikke at vide. Ned i prærievognene med de tilgitrede vinduer, som man lige kunne kigge ud af, når man stod på tærerne, og misundeligt iagttagende de morgenduelige cyklister på vej til arbejdet. Rejsen endte på banegårdsterminalen, hvor vi blev stuvet ind i nogle udrangerede togvogne, også med gitter for vinduet.

Far og søn i samme vogn

Min far og jeg kom til alt held i samme vogn og kunne konstatere, at vi havde fortalt Birkedal de samme løgnehistorier, en rimelig forklaring på, at han var så muggen over det magre resultat af forhøret.

Så kørte toget mod ukendt mål, og det store spørgsmål blandt passagererne var: Tyskland eller Frøslev? Vagterne nægtede at oplyse os om destinationen. Måske vidste de det heller ikke. Der var mange stop og rangeringer, flere gange standsede vi på grund af de hyppige luftalarmer. De allieredes fly angreb ofte godstog i den periode, og det var ikke nogen rar tanke at sidde låst inde som skydeskive. Men nok en gang var heldet med os. Toget ankom til bestemmelsesstedet, og vi blev gennet ud, snavsede, overtrætte og stivbenede efter den lange tur. Til vor store lettelse talte stationspersonalet dansk og ikke tysk: vi var i Fårhus og ikke i Tyskland, som vi havde frygtet.

Hele den forpjuskede skare blev på bedste prøjservis kommanderet i marchorden, og af sted gik det med kufferten i hånden. Far og jeg kom til at marchere ved siden af grosserer Daell fra Kokkedal, han havde svært ved at slæbe bagagen og fik en hjælpende hånd.

De stærke projektører var på, da vi gik ind gennem lejrporten, hvor mange häftlinge stod langs grusvejen for at se, om der var bekendte med i transporten. Og for at kommentere i øvrigt.

Kommentarerne var ind imellem ganske saftige. Jeg havde flere ugers skæg af den kastanjerøde farve, som jeg har arvet efter min mor. Det gik ikke ube-

mærket hen. »Har I set den reserve-jesus!«, lød det fra en mand, der var barberet over hele hovedet og altså interneret som »asozial«, ikke som politisk fange. Min første handling i barakken var at barbere mig, det ville jeg dog ikke have siddende på mig.

Man var nu en häftling blandt mange andre

Integrationen var godt i gang. Man var ikke længere et individ med krav om noget som helst og mindst af alt da om behandling som et selvstændigt menneske. Man var en häftling blandt tusinder andre. Betingelsen for at overleve bedst muligt var at tro, mene og opføre sig præcis som alle andre, at blive et masse-menneske. Men også det kan være nyttigt. Den lære drog rungsteddrenge i hvert fald af opholdet i Frøslev. Det har gavnet mig siden.

LEJRSUPPE

Denne beretning kunne for så vidt lige så godt have heddet »Sult«, men da Knut Hamsun har anvendt denne titel på en af sine bøger, skal jeg afholde mig herfra, men det er sulten og de situationer, den kan afstedkomme, som jeg her vil skildre, og heri indgår den tyske specialitet »Sauerkraut«, som jeg dog aldrig har smagt, og som jeg senere, på grund af de forhold og omstændigheder under hvilken den kom ind i mit liv, altid er gået langt udenom.

Men lad mig til indledning beskæftige mig lidt med emnet »sult«, da dette ganske naturligt var baggrunden for min oplevelse med Sauerkraut.

Da vi sidst på eftermiddagen en dag i oktober 1944 i en transport på 70 danske »Häftlinge« ankom til Alt Garge (en annekslejr under Neuengamme), var vi stadig i god stand - en del af os velnærede efter at have arbejdet i Frøslevlejrens køkkenregioner. Da vi fik den stribede fangedragt udleveret, var den så snæver, at vi var ude af stand til at knappe benklæderne om os, og da vi beklagede os herover, blev vi beroliget med, at dette problem hurtigt ville være overstået, for i løbet af en måned eller mindre ville benklæderne kunne passe som de skulle, og det kom til at passe.

DEN FØRSTE AFTEN i Alt Garge fik vi serveret pillekartofler, og midt på bordet hvorom vi sad, ophobede sig en dyng af kartoffelskræller. Efter spis-

ningen kom nogle nordmænd, der boede i de andre barakker, ind for at hilse på os. Deres øjne hang ved dyngen af kartoffelskræller, og lidt efter kom det da også: om de ikke måtte få dem? Det havde vi naturligvis ikke noget imod. »Men hvad vil I dog bruge dem til?« spurgte vi i vores naivitet. »Ja, dem ville de da spise.« - Det kunne vi ikke fatte dengang, men det kom vi senere til, og der var aftener, hvor det oste fra de kartoffelskræller, der blev ristet på et bliklåg på kakkelovnen og derefter fortæret af vore kammerater.

Nu har jeg altid været fatalist, hvilket vil sige, at jeg aldrig meldte mig frivilligt til noget, men lod skæbnen råde og tog livet i de tilskikkelser, der blev følgen heraf. Andet var jo heller ikke muligt under disse forhold. Derfor meldte jeg mig aldrig til nogle arbejdshold, men blev roligt stående for at affinde mig med, hvor de så kunne hitte på at anbringe mig. Andre havde det på samme måde, og således kom vi en dag ud at arbejde på et teglværk, der lå ved Elben, under eskorte af en russisk Vlassov SSer.

VED MIDDAGSTID ankom der en stor, sort kedel med den såkaldte lejr-suppe. Vi loftede låget på kedlen, men lukkede det øjeblikkelig igen, for en ubeskrivelig stank ramte vore næsebor. Det kunne da umuligt spises. Men smide det væk syntes vi heller ikke, vi ville, og da vi havde bemærket en svinesti, gik vi derud med kedlen og tømte indholdet over i svinetruget. Svinene gik til truet, snusede til indholdet - og vendte ryggen til og gik igen. De ville heller ikke have det. Jeg fandt nogle hyben, som jeg spiste. Senere skulle vi komme til at bede om en portion mere, når der udleveredes lejr-suppe. Nachschlag - som det kaldtes.

Det hændte, at der af og til indsneget sig en gnalling soflæsk i suppen. Godt med lange, stride børster på. Vi åd det, for det var nødvendigt for os at få det fedtstof i os, som vi kunne få fat i. Således fandt jeg en dag et stykke i min suppeskål - godt med hvirvler og sener.

FRA REDAKTIONEN

I artiklen om Buchenwald-Lied stod side 156 venstre spalte: Fritz Böhner-Bela døde. Der skulle stå: var jøde.

Jeg gumlede på det, så godt jeg kunne, og da jeg ikke syntes, jeg kunne få mere ud af det, spyttede jeg hvirvlerne ud i skålen.

Min sidekammerat kikkede. - »Hvad er det, du har dér?« spurgte han. »Nåh, det er såmænd bare nogle hvirvler og skidt.« svarede jeg. »Må jeg have lov til at få det?« bad han. - »Ja, det må du da godt, men jeg har da selv siddet og gumlet på det en halv times tid, og jeg synes ikke, jeg kan få mere ud af det.« - Ja, det var han lige glad med. Han åd det. Det hænder stadig, at vi mødes over en god frikadelle ved de hjemlige kødgryder, og så morer vi os begge over den episode den aften i Alt Garge.

Robert Dahl

STØVLERNE

Ved min arrestation havde jeg sorte fedtlæderstøvler på, og det lykkedes mig ved ankomsten til Neuengamme at bestikke en tysker i badeafdelingen med cigaretter, således at jeg kunne redde mine støvler, barbergrej og sæbe med ind i lejren.

Også ved transporten til Hannover-Stöcken lykkedes det mig at få disse for mig så vigtige ting med. Men da vintrens søle satte ind, tvang en kapo mig til at sælge mine støvler til ham. (Kapo = tysk overfange). Han lovede mig til gengæld et Zulage (en skive rugbrød ekstra) hver dag.

Fra den dag var min fodbeklædning hollandske træsko på lige fod med alle andre almindelige fanger i lejren.

Datoen husker jeg så tydeligt, det var den 27. november - min fars fødselsdag. Kapoen holdt selvfølgelig ikke sit løfte om en daglig brødskive, men adskillige Zulage blev det dog til.

Vinteren slæbte sig af sted, men nu begyndte der af og til at komme pakker fra Røde Kors. Tyskerne lod os i deres ondsindethed ikke få emballagen med, men forlangte, at vi tog vore jakker af og hældte så hele pakkens indhold ud heri. En køn forvirret blanding: lusepulver, tømælk, cigaretter, fedt, nudler m.m.

Men pakkernes indhold betød umådelig meget for hver eneste af os. Vi kunne tilmed skaffe os adskillige goder, som f.eks. ekstra vask af vores fange-dragt.

For mig betød det, at jeg kunne tilbagekøbe mine støvler for nogle cigaretter. Og datoen - ja, det var den 15. marts - min mors fødselsdag.

Häftling nr. 54.580

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Fra bestyrelsesmødet i oktober:

Formanden, Oskar Verner, bød velkommen til den nye repræsentant for Horserødgruppen, Villy Karlsson.

Bernth Johannesson oplyste, at Kammeraternes Hjælpefond har godkendt at bekoste udgivelsen af det ekstra nummer af vort blad, der normalt udkommer i november. Fangesammenslutningen, der i nogle år har betalt dette ekstra nummer, har meddelt, at man ikke mere har økonomisk mulighed derfor. Kammeraternes Hjælpefond har dog foreløbig kun bundet sig til at betale for det ekstra nummer i 1987.

Poul Nielsen oplyste, at selv om bladet i år vil give underskud, er det ikke nogen katastrofe, idet det dækkes af de i de foregående år opsparede reserver, der netop skulle anvendes på denne måde. Men der er stadig brug for nye abonnenter.

Frode Toft gav oplysninger om de problemer, der er vedrørende de danske søfolk, som under 2. verdenskrig »strandede« eller blev tilbageholdt i Shanghai ved det danske generalkonsulats mellemkomst. Der gøres nu forsøg på at rejse sagen i Folketinget. Frihedsfondens lægekonsulent, professor Paul Thygesen, har som led i undersøgelserne af krigssejlerens forhold også beskæftiget sig med Shanghai-søfolkenes skæbne, og han har udarbejdet et fyldigt responsom derom, og det er nu stillet til rådighed for socialministeren og partierne i Folketinget.

Oskar Verner refererede et foreløbigt svar fra socialministeren på den henvendelse Erhvervshæmmedes Landsforening nylig rettede til hende.

Axel Lauritzen omtalte Hiltgunt Zassenhaus' besøg i København og oplæste et takkebrev, han havde modtaget fra hende.

Birgit Fischermann omtalte det møde, Theresienstadtdforeningen havde haft med to unge jøders foredrag om 2. generations problemer. De var begge børn af jøder, der havde været i KZ-lejr og havde selv oplevet problemerne som 2. generation og havde følt sig tvunget til i vidt omfang at tage hensyn til forældrene på grund af de lidelser, de havde gennemlevet. Mødet havde været meget velbesøgt og resulterede i, at en gruppe unge 2. generations jøder, der er børn af Theresienstadtfanger, nu er ved at oprette deres egen klub under Theresienstadtdforeningen.

Solveig Skjøtt omtalte 40-års jubilæet i Kammeraternes Hjælpefond. Oplyste, at Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen har generalforsamling 10. november og kammeratskabsaften den 21. november i »Admiral Gjeddes Gård«.

Axel Lauritzen omtalte dette års højtidelighed i Ryvangen juleaften.

Villy Mørk Jensen omtalte sin deltagelse i fredskongressen.

Peter Møller Madsen oplyste, at der til foråret indvies et mindesmærke i Hannover-Stöcken. Fra tysk side var det først planen, at det kun skulle gælde de danskere, der omkom her, men efter dansk krav kommer det nu til at omfatte fanger fra alle de nationer, der omkom i Hannover-Stöcken.

Kejld Jensen mindede om Buchenwaldklubbens bankospil den 25. november. -t

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Feriehjemmet på Kegnæs

Ansøgninger vedrørende ophold en uge på Kegnæs i 1987 kan nu rekvireres hos Preben Feddersen, Caroline-Amalievej

11, 5874 Hesselager (tlf. 09-25.14.77). Porto kr. 2,80 vedlægges.

Opmærksomheden henledes på, at man ikke kan forvente at få plads på feriehomeet hvert år, da ansøgerantallet er meget stort.

Ansøgere med skolesøgende børn el-

ler børnebørn har fortrinsret i skoleferierne.

Ansøgere må enten

1) have været indsat i danske eller tyske fængsler/koncentrationslejre som følge af aktiv indsats i Frihedskampen under besættelsen,

2) have sejlet i allieret tjeneste/gjort tjeneste i allierede styrker under krigen, eller

3) være fysisk/psykisk hæmmet som følge af langtidsillegalt under besættelsen,

samt være registreret i Frihedsfonden/Sikringsstyrelsen.

Huset kan benyttes hele året. Der er 7 sengepladser og mulighed for ekstra opredning. Man skal kun medbringe lagner, dynebetræk, pudevår, håndklæder og viskestykker. Alt andet udstyr er til stede.

Skiftedag er hele året MANDAG. Indflytningen må tidligst ske kl. 15, og udflytningen næste mandag skal være sket inden kl. 12 (de tre timer er nødvendige for den tilsynsførende, derfor skal huset være tomt fra kl. 12 til 15 mandag).

Huset skal være rengjort inden afrejsen.

Nøglen til huset tilsendes en uge før indflytningsdagen.

Ansøgningsskemaerne skal være returneret til Preben Feddersen inden 15. januar 1987. KH.

GENERALFORSAMLING

Buchenwaldklubben afholder ordinær generalforsamling tirsdag den 27. januar 1987 kl. 19.30 i kantinen, Politistation 2, St. Kongensgade 100.

Dagsordenen følger vedtægterne.

På valg er: Kjeld Jensen, Johs. Damsgaard og Ernst Steen, samt suppleanten Villy Kronhjem, og revisor Ib Winkel Jessen.

Evt. forslag, der ønskes behandlet, må være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Med venlig hilsen
BESTYRELSEN

Besøg i Folketinget

Amalienborgklubben og Buchenwaldklubben havde samlet 140 personer til besøget i Folketinget lørdag den 18. oktober 1986.

Man deltes i tre hold, der blev vist rundt i lokaliteterne af tre folketingsbetjente, der velvilligt havde stillet sig til rådighed, og som på en meget interessant og undertiden humoristisk måde fortalte om de forskellige lokaliteters funktioner, og hvad der i øvrigt var af seværdigheder.

Efter rundvisningen samledes man til en frokost i Snapstinget med efterfølgende kaffebord, hvorunder folketingsmedlem Erhard Jakobsen på sædvanlig sprudlende vis besvarede spørgsmål - endog meget nærgående - på sin sædvanlige ivrige facon. Spørgelysten var meget stor, og svarene faldt prompte, indtil samværet sluttede kl. ca. 15.

Man må konkludere, at det var nogle timer med interessante oplevelser, god mad, kaffe, spørgsmål og svar og megen snakken, og mon ikke der fremover kan arrangeres lignende arrangementer.

GA

DACHAU

40 ÅRS JUBILÆUMSFEST

Fredag den 20. februar 1987 markerer klubben sit 40 års jubilæum for medlemmer med damer M/K.

Det bliver en fest med kniv og gaffel og høje flasker, helt i top (eller i hvert fald halvt).

Nærmere om tid og sted vil blive meddelt senere, men her er lejligheden til, allerede nu, at sætte x i kalenderen (ikke julekalenderen) ved den 20. februar 1987.

På festudvalgets vegne
Ernst Nielsen

*Vi gav hinanden det løfte,
at mindes og ære dem,
der døde for det, vi ville
og ikke kom med os hjem.*

*Vi lovede, at vi ville række
deres kære en hjælpende hånd,
og derfor dannede vi dengang
Kammeraternes Hjælpefond*

ERHVERVSHÆMMEDE

AALBORG Generalforsamling

Erhvervshæmmede fra Frihedskampen, Aalborg afdeling, afholdt torsdag den 30. oktober 1986 generalforsamling i vore lokaler på Østerbro 38 i Aalborg. Der var mødt ca. 50 medlemmer, alt hvad lokalene kunne rumme.

Formanden, A..J. Jørgensen (Åbo) åbnede mødet med at mindes de 13 medlemmer, der siden sidste generalforsamling var afgået ved døden.

Man gik derefter over til dagsordenen og valgte Gunnar Jensen som dirigent.

Ordet blev derefter givet til formanden for aflæggelse af beretning.

Formanden indledte sin beretning med at oplyse, at foreningen nu havde 409 medlemmer, hvilket var en fremgang på 20 siden sidste år.

Arbejdsåret har været roligt, og arbejdet med 5. Maj-parken er nu stort set tilendebragt. Der mangler dog lidt, idet nogle ekstra mindeplader skal lægges, hvilket arbejde er lovet færdigt inden 5. maj 1987. Han takkede medlemmerne for deres offervillighed, således at vi var stærkt medvirkende til at få Mindeparken op at stå. Med hensyn til sociale og andre sager overlod han ordet til de pågældende udvalg. Beretningen godkendtes.

På udvalgets vegne aflagde vor sagsbehandler Børge Jensen beretningen. Han oplyste, at 13 medlemmer var afgået ved døden, hvilket medførte rejsning af 9 enkesager. Han beklagede, at det tog så lang tid - 3 til 4 måneder - inden afgørelsen i enkesager blev truffet. Vi har rejst 19 nye sager og fået afgørelse på 32, heraf er 7 ankede. 18 sager er blevet genrejst og modtaget 25 afgørelser.

Desuden har vi behandlet en del sager om hjælp til briller og tandproteser.

Olaf Redder - foredrags- og oplysningsudvalget, oplyste, at der nu på foranledning af Aalborg skoleforvaltning er blevet optaget en videofilm af de foredrag, han og Peter Juhl Hansen har afholdt på skolerne. Desuden er der optaget en videofilm i KZ-lejren Stutthof i Polen, ligeledes til brug ved undervisningen.

Kassereren aflagde regnskabet, der viste, at foreningen havde en god økonomi. Regnskabet godkendtes uden kommentarer.

Ved valg af bestyrelse nyvalgte Elly Andersen, mens de øvrige valg var genvalg.

Torben Ømark

ÅRHUS Julesammenkomst

Vi holder julefrokost onsdag den 17. december kl. 15 i Selskabslokalerne i Bildbjergparken, Paludan Müllersvej.

Tilmelding senest den 15. december til 06-16.63.18 eller til centret, Skovvangsvej 220.

Hilsen
BESTYRELSEN

bog om kvinderne i modstandskampen kvinderne for deres hidtil noget upåagtede deltagelse i modstandsbevægelsen og de mange kvinder, der nu tager en tårn i vore foreninger.

Efter middagen hyggede man sig i et par timer ved kaffebordene.

Repræsentantskabsmødet

Søndag formiddag åbnede landsformand Axel Lauritzen, Lyngby, mødet, og årets døde blev mindet ved et minut stilhed. Til dirigent valgtes Else Drejer, Hørsholm, der konstaterede, at mødet var lovligt og i overensstemmelse med foreningens love. Derefter oplæstes protokollen for mødet i 1985 og blev godkendt.

Axel Lauritzen indledte derefter beretningen med en velkomst til den tidligere formand, Chresten Karstensen, og overbragte hilsen fra Neuengamme-foreningens formand Villy Mørk Jensen. Af beretningen fremgik i øvrigt bl.a. følgende:

Sjællandsafdelingen, der varetager de internationale forbindelser, har forvaltet opgaven godt med Polensrejse i 1984, Frankrigsturen i 1985 og i år en meget vellykket tur til Østrig. Århus afdeling havde på god måde arrangeret landsstævnet i Vingsted, og Århus- og Randers-afdelingerne havde i fællesskab haft flere arrangementer med besøg i Frølev og besøg på Bernadottegården i Hadsund. Sjællandsafdelingen har som tidligere holdt højtidelighederne 9. april i Københavns Rådhus og 5. maj ved Helligåndskirken.

Den 5. maj holdt Århus afdeling højtidelighed på Skæring Hede og Sjællands afdelingen har haft en vellykket tur til Lolland med deltagelse fra både Randers- og Århus-afdelingerne.

I sommer havde vi besøg af Hiltgunt Zassenhaus, og selv om hele det planlagte program på grund af tidsnød ikke blev gennemført, så havde vi en dejlig sammenkomst med hende i 4. Maj-kollegiet i samarbejde med Frihedsfonden. Heri deltog 10-12 tidligere fanger fra de tyske tugthuse samt formændene for de fleste fangeforeninger.

Der er stadig godt samarbejde med Neuengamme-foreningen og med Fangesammenslutningen, hvor Else Drejer repræsenterer os i bestyrelsen. Rettede til sidst en tak til landsstyrelsen for godt samarbejde og til afdelingerne for den store aktivitet.

Frode Toft bragte hilsen fra Frihedsfonden og gav oplysninger om vort blad.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

LANDSSTÆVNE I FÅBORG

Det er nu vedtaget, at Landsforeningen Gestapofangernes landsstævne afholdes i dagene 8.-9. maj 1987 på »Danland Feriehotel« i Fåborg på Fyn.

Der er i år tilrettelagt to overnatninger med ankomst fredag den 8. maj kl. 15.00. Kl. 18.30 middag med 2 retter.

Lørdag kl. 8.30-10 morgenkomplet. Kl. 18.30 til kl. 1.00: Det store kolde »ta' selv« bord med lune retter. Om aftenen dans til levende musik.

Søndag kl. 8.30-10: Morgenkomplet.

Der vil blive arrangeret udflugt - herom nærmere. For dem, der vil tage en tur med Geltingfærgen, er dette muligt f.eks. fredag formiddag. Sejltider vil fremkomme med det endelige program, når dette er færdigudarbejdet.

Opholdet vil finde sted i to-værelses lejligheder m/køkken, bad og toilet.

Prisen for disse to dage er fastsat til kr. 550,00 pr. person.

For dem, der kun kan komme i tidsrummet fra lørdag til søndag, er der åbnet mulighed for dette. Pris herfor vil komme i det endelige program. Det vil dog være bedst, hvis alle kan komme begge dage.

Sæt allerede nu et kryds i kalenderen

og tilbring to dage sammen med kammerater fra hele landet. Vær med til at styrke sammenholdet og udbygge kammeratskabet i Landsforeningen. Medlemmer af de andre foreninger er også velkomne.

Stævnet arrangeres af Sjællandsafdelingen. Kontakt og tilmelding kan ske til Mogens Pedersen, Vordingborg, tlf. 03-77.58.94 og Jens Thomsen, tlf. 01-50.48.61 (aften 01-50.09.70). Du kan også tilmelde dig til din lokal-afdeling.

Med venlig hilsen
Jens Thomsen
fm. Sjællandsafdelingen

Hyggeligt repræsentantskabsmøde på Mols

Det hyggelige Hotel Molsgården i Vistoft var igen i år ramme om Landsforeningen Gestapofangernes repræsentantskabsmøde 1. og 2. november. Man samledes i løbet af lørdag formiddag, og ved frokosten kunne formanden for Århus afdeling Ditte Johansen byde de 35 deltagere velkommen.

Efter frokosten holdt landsstyrelsen møde og drøftede de sager, der skulle behandles af repræsentantskabet.

Om aftenen var der festmiddag, hvor man nød hotelkøkkenets præstationer. Her var det landsformanden Axel Lauritzen, der bød velkommen og takkede Århusafdelingen for tilrettelæggelsen. Der blev sunget flittigt under kyndig ledelse af Per Madsen og Kristian Sørensen. Ved bordet talte Frode Toft for damerne og hyldede på baggrund af en ny

Per Madsen orienterede om den forestående 10-års dag på Bernadottegården i Hadsund.

Derefter blev beretningen enstemmigt godkendt.

Regnskab og forslag

Landskasserer Else Bentzen, Randers, forelagde regnskabet, der igen i år viste underskud med indtægter på ca. 21.000 kr. og udgifter på ca. 22.000 kr. Regnskabet godkendtes. Kontingentet for medlemmer, der direkte er tilsluttet landsforeningen, forhøjedes med 10 kr. Afdelingerne blev forberedt på, at der næste år sker en forhøjelse af deres kontingent, således at de i forvejen kan indstille sig derpå.

Derefter behandlede et forslag om børns og ægtefællers optagelse som aktive medlemmer, et ønske der er rejst af Randers afdeling. Landsstyrelsen havde ladet udarbejde ændringsforslag til lovene, der blev forelagt og vedtaget.

Der gives herefter adgang for lokalafdelingerne til efter egen beslutning at tage stilling til, om de vil optage ægtefæller og børn som aktive, men det vedtoges samtidig, at kun den oprindelige medlemskreds er valgbare til repræsentantskab og landsstyrelse. Til beskyttelse af mindretal vedtoges det, at ændring af lovene fremtidig kræver 3/4 majoritet mod hidtil 2/3. Endvidere vedtoges, at landsstyrelsen kan udpege indtil 5 tillidsrepræsentanter for områder, hvor der ingen lokalafdeling findes.

Valgene var alle genvalg, således at Axel Lauritzen genvalgte til formand med akklamation, og Else Bentzen og Mogens Petersen genvalgte til landsstyrelsen, ligeledes med akklamation. Også revisorerne Elisabeth Thorsen og Per Madsen samt suppleanten Erik Andersen genvalgte med akklamation.

Næste års landsmøde holdes i Fåborg

Det blev overladt Sjællandsafdelingen at arrangere næste repræsentantskabsmøde, og Jens Thomsen oplyste, at Sjællandsafdelingen ligeledes arrangerer næste års landsstævne, der agtes afholdt i Fåborg i dagene 8.-10. maj.

Axel Lauritzen redegjorde for den kommende julehøjtidelighed i Ryvangen, og Erik Andersen oplyste, at Randers afdeling havde planer om en tur til Norge, medens Jens Thomsen kunne oplyse, at Sjællandsafdelingen overvejede muligheden for en tur til England.

Og så kunne Axel Lauritzen afslutte et positivt og hyggeligt møde med en tak til alle sider. -t

Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen

GENERALFORSAMLING

Foreningen afholdt sin ordinære generalforsamling den 10. november i Parolesalen, Nyrupsgade. Der var mødt mange op, tiltrods for, det var Mortensaften.

Formanden, Solveig Skjøtt bød velkommen og bad forsamlingen rejse sig for at mindes de kammerater, der var afgået ved døden i årets løb.

Med særlige mindeord udtalte formanden sin beklagelse over at have mistet foreningens bestyrelsesmedlem og mangeårige ven, Børge Andresen, samt Hans Højhed Prins Georg, som havde været protektor for Smidstruphyttens rekreativefond i snart 10 år.

Som dirigent valgtes Jacob Jensen. Sekretæren Poul Brandt oplæste protokollen, som uden kommentarer godkendtes. Formanden omtalte i sin beretning foreningens festlige og vellykkede 40 års jubilæum på Orchidé Terrassen den 29. november 1985.

Foreningen havde nedlagt krans med mindesmærkerne for KZ-fanger på årets mærkedage samt deltaget i bl.a. Bernadottegårdens 10 års jubilæum i Roskilde.

Der var også formidlet en del sociale sager for kammerater, der havde haft behov derfor. Foreningens hjertebarn Smidstruphytten, havde været optaget fra midten af februar til ind i december. Mange kammerater havde frivilligt sendt endog meget store beløb for opholdet. Formanden gav også referat af de månedlige møder i Sammenslutningen, hvor man blandt meget andet havde haft lovudvalget i audiens hos Socialministeren, som havde lovet at se velvilligt på de forskellige krav, der blev stil-

let. Omtalte kammeratskabsaftenen i Admiral Gjeddes Gård den 21. november med spisning, foredrag og Afrika-film.

Bestyrelsen var i færd med at lave et stævne i Store Bededagsferien i maj 1987 til Frøslevlejren, hvis tilslutningen bliver stor nok.

Formanden sluttede med at sige tak til kammeraterne for mange smukke breve og hyggelige telefonsamtaler samt takkede bestyrelsen for godt samarbejde og kammeratskab. Beretningen blev enstemmigt godkendt med akklamation.

Regnskabet blev oplæst af kassereren Hening Skøtt Sørensen, og det viste et pænt overskud. Det blev godkendt med akklamation.

Formanden Solveig Skjøtt og sekretæren Poul Brandt var på valg. De blev valgt også med akklamation.

Som ny kasserer valgtes Salle Fischermann, idet Henning Skøtt Sørensen ønskede at fratæde på grund af dårligt helbred.

I stedet for afdøde Børge Andresen valgtes enstemmigt Ove Høeg til bestyrelsesmedlem. De to revisorer samt revisorsuppleant genvalgte.

Der var forslag fra bestyrelsen om en forhøjelse af det nuværende kontingent på kr. 20,- til kr. 30,-.

Forsamlingen, på nær et medlem, foreslog, at kontingentet blev forhøjet til kr. 40,- om året, da det også var meget billigt. Dette blev vedtaget, og bestyrelsen så da også gerne, at kammeraterne stadig væk, som de plejede, skænkede kassen et ekstra beløb.

Aftenen fortsatte i kammeratligt samvær over en gang natmad med diverse.

SMIDSTRUPHYTTEN

Så er tiden kommet, hvor vi skal tilrettelægge ferien for 1987. Huset har i det forløbne år været beboet det meste af året, og da vi også for den kommende sæson venter mange ansøgninger, beder vi kammerater skrive i god tid.

For at komme i betragtning, skal man have været indsat i danske eller tyske fængsler eller koncentrationslejre som følge af aktiv indsats i modstandskampen under besættelsen og være registreret i Frihedsfonden/Sikringsstyrelsen.

Ansøgningen skal indeholde oplysninger om foreningsmedlemskab, hvis foreningen er medlem af Sammenslutningen af danske fanger fra 1940-45 og om fængsel/kz-lejr.

Der gøres opmærksom på, at medlemmer af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen har forsterket til huset. Skulle der blive plads, kan kammerater fra andre foreninger, der er tilsluttet Sammenslutningen, og de i øvrigt opfylder ovenstående betingelser, komme i betragtning med et ophold.

Opholdet er gratis, men man bedes venligst sende et beløb til kassereren på det medfølgende girokort, idet el. skatter og vedligeholdelse er blevet meget dyrt.

Ansøgningen om ophold sendes til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Værløse, senest den 15. januar 1987.

Husk oplysninger og telefonnummer.

MINDEORD

Børge Andresen

Med disse linjer vil jeg gerne mindes min ven Børge Andresen, død 14. oktober i sit hjem i Nærum.

Børge deltog i oprettelsen af de modstandsgrupper, som dannedes på Akademiet. Siden gik han over til våbeninstruktion og sprængstoffers rette brug og blev stukket af en dansk nazist og grebet i hjemmet på Bagsværdvej 71, hvor også de fleste af hans gruppe blev taget. Det tilfaldt Tove at fjerne det omfangsrige våbenlager i kælderen, inden Gestapo kom på husundersøgelse.

Børge måtte gøre turen til Horsørød, sidenhen Frøslevlejren som just var taget i brug som dansk kz-lejr. Her måtte han blive til befrielsen 45.

Børge elskede fest i hverdagen og et godt bord - hvem gør ikke det? men især det kammeratlige samvær i forbindelse med øl og mad. Hvem husker ikke de glade stunder med afd. Cai Caspersen. Børge og andre glade sjæle, når der fortælles minder fra besættelsestiden...

Børge var stor i overdrivelser - hvor kunne han svinge - vi mindes hans raserianfald. Hvem er ikke blevet brølet ned med det ene argument oven i det andet, når vi ikke blev helt enige - og hvor kunne han i næste øjeblik svinge over i det mest pragtfulde humør, når det svingede den vej!

Rigtig venner kunne man jo aldrig blive med Børge. Han var jo så redelig - og han evnede jo ikke at svigte, når det gjaldt kammeratskabet - kunne ikke svigte, når det gjaldt store afgørende synspunkter i tænke måde, f.eks. i det professionelle, som gammel murer og arkitekt - eller det historiske - ak, vort så skammelig behandle emne fra nyere tid: Besættelsestiden, det sene opgør mod den tyske besættelsesmagt og den samarbejdende danske regering. Ak ja, disse svingninger - men var det egentlig ikke noget, vi mere flegmatiske naturer kunne have ganske godt af? Jeg tror det.

Som arkitekt har Børge haft næsten alle forekommende byggeopgaver, undtagen kirkebyggeri. For hans og min generation var og er det danske hus den tilgrundliggende opgave - eenfamiliebo-ligen med have, enten det er for den lille mand eller den noget større. Har vi ikke haft andet at lave, var der altid typehuset at falde tilbage på. Men der var jo også større sager, som den tjekoslovakiske republiks ambassade i København og Bernadotttegården i Himmelev, som jeg vil betegne som Børge Andresens hovedværk.

Betroet os af Fangeforeningerne og dermed for Børge et krav om den store idealistiske indsats. Vi kender jo disse bygninger som er udtryk for en nytænkning om ældreinstitutioner: Dette med at samle de små lejligheder i grupper omkring en stor fælles stue, der bliver til en dejlig opholdsstue i stedet for de uendelige sygehuskorridorer, som vi kender dem i de fleste institutioner. Nok om det.

Børge Andresen vil huskes længe af alle, som kendte ham, ikke mindst fra foreningslivet og det meget bestyrelsesarbejde, han deltog i. Ære være hans minde.

Hemming Theisen

Harald Sandbæk

Tidligere provst ved Holmens Kirke i København, Harald Sandbæk, blev 82 år.

Harald Sandbæk var sognepræst i Østjylland, da han som modstandsmand under den tyske besættelse blev taget til fange og anbragt i Gestapos jyske hovedkvarter på Aarhus Universitet.

Han undslap under det engelske bombardement af universitetet i 1944 og flygtede til Sverige. Her virkede han resten af besættelsestiden som flygtningepreæst i Norrköping og senere som feltpræst for Den danske Brigade - et arbejde han havde erfaring i, da han allerede i 1940 meldte sig som præst for de danske frivillige i Finland.

Den 9. april 1945, femårsdagen for Hitlers angreb på Danmark og Norge, prædikede Harald Sandbæk sammen med den norske biskop Arne Fjellbu i Westminster Abbey i London. Det var første gang, udlændinge fik adgang til denne prædikestol.

Han blev aldrig nogen kirkelig eller teologisk partigænger. Han gik gerne nye veje i sit arbejde og gav adgang til sin prædikestol til så forskellige kunstnere som Josephine Baker og Ib Schønberg.

Helene Christensen

Fhv. kgl. vejer og måler og før den tid mangeårig indehaver af Vejle Støbegods i St. Voldgade i Randers, Knud Christensen, nu Oust Møllegaard ved Randers, mistede den 28. oktober sin hustru, Helene (Elisabeth) Christensen, født Windel og fra Randers. Helene Christensen, blev 64 år, og foruden sin mand efterlader hun tre døtre. Hun var lige ved at blive en af Hvidsten-enkerne. Hendes mand slap dog for dødsdom, men sad bl.a. i Dreibergeren tugthus i Tyskland. Lene Christensen, som dengang var en ung mor, førte i hans fravær og også under senere sygdomsperioder, som han havde efter hjemkomsten fra den tyske internering, med stor dygtighed firmaet videre, til han selv kunne overtage igen. I Randers bistod hun nogle år nu længst afdøde fru Harriet Boldsen og dennes svigerdatter med at hjælpe enker og tidligere frihedskæmpere.

Johs. Rasmussen

Pigtraad-Gestapofangen

Nummer 7. December 1986

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N. 01 35 50 12.

Næstform.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvej 6, Sjørring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Sekr.: P. Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kass.: Bernt Johannesson, Kongshvilevej 20, 2800 Lyngby, giro 5 11 79 17.

Bestyrelse: H. Davidsen, Frode Toft, Hans Andersen, Else Drejer, Lilian Olsen, Birgit Fischermann, Solveig Skjøtt, Ove Laursen, Peter Møller Madsen og Erik Jensen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev 03 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K. 01 12 85 95.

Sommer: Møntstien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 03 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 09 12 71 99.

Århus: Fmd: Knud Andreasen, Brønhøjvej 11, Hyllested, 8400 Ebeltoft. 06 33 60 61.

Kass./sekr.: Arnold Sejersen, Jægergårds-
gade 138, 2., 8000 Århus C. 06 13 07 65.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 08 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: Poul Nielsen, Bavnebjergspark 6, 3520 Farum. 02 95 22 08.

Kass.: Ernst Nielsen, Firkovvej 42, 2800 Lyngby. Giro 6 45 87 18. 02 87 09 58.

Socialsekretær: Otto Laugesen, Snerlevej 27, 7900 Nykøbing Mors. 07 72 02 27.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kbh. N 01 35 50 12.

Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 06 16 92 42. Giro 5432723

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Smedetoften 16, 2400 København NV. 01 19 24 24.

Socialsekretær: Kaj Wadsbach Petersen, Lunde-
bjerggårdsvej 228, 2740 Skovlunde. 02 94 44 92.

Kontor: Kongevejen 252, 2. sal, 2830 Virum. 02 85 58 98. Giro 881 17 88. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-14. Sociale sager kun tirsdag og torsdag.

Esbjerg afd. Fmd.: Viggo Hansen, Palnato-
kes Alle 19, 6700 Esbjerg. 05 14 27 58.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjydsk afd. Fmd.: Jens Jac. Jensen, Fårbækvejen 2, 7000 Fredericia. 05 95 79 88.

Kontor: Kongensgade 31 A, tlf. 93 29 73, åbent tirsdag kl. 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 05 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent 2. og 4. torsdag kl. 14-17.

Odense afd.: Kontor: Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ, tlf. 09 15 45 87. Åbent hver onsdag kl. 10-12.

Fmd. og socialsekretær: Richard Andersen, Giersingvænget 24, 5220 Odense SØ. 09 15 98 27.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 52, 5230 Odense M, tlf. 09 14 27 16.

Sydfyns afd.: Louis Artéll, Brændeskovvæn-
get 7 B, postbox 251, 5700 Svendborg. 09 22 37 00.

Aksel Jørgensen, Vornæsvej 33, 5700 Svend-
borg. 09 54 12 29.

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten
3, Ganløse Bund, 2760 Måløv. 02 18 30 46.

Aalborg afd.: A.J. Jørgensen (Åbo), Lemvig-
vej 67, 9220 Aalborg Ø. 08 15 70 82. Centrets
adresse: Østerbro 38, 9000 Aalborg 08 12 16 19. Åbent tirsdage 10-12, torsdage 10-12 og 14-17.

Århus afd.: Alfr. Bertelsen, Louis Hamme-
richs Vej 11, 2., 8200 Århus N. 06 16 63 18.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 06 16 63 18. Åbent mandag- fredag kl. 9-12 (sociale sager). Kammeratligt samvær tirsdag og torsdag kl. 14-17.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby. 02 88 12 42.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 06 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Erik Andersen, Fjord-
bakken 32, Møllerup, 8900 Randers. 06 44 13 19.

Kass.: Karin Larsen, Sjællandsgade 11, 8900 Randers. 06 42 58 60.

Sjællandsafd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skot-
tegården 15, 2770 Kastrop. 01 50 48 61 og 01 50 09 70.

Kass.: E. Gajhede, Vejlands Alle 95, 2300 Kø-
benhavn S, tlf. 01 58 16 55. Giro 1 70 30 72.

Århus afd.: Fmd.: Edith Johansen, Hou-
gårdsvej 58, II, 8220 Brabrand. 06 26 15 19.

Kass.: Elisabeth Thorsen, Irisvej 2, 8400 Ebel-
toft. 06 34 17 82.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER

FRA BESÆTTELSEN:

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. 02 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte, tlf. 01 65 82 12.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjøløv Boulevard 12, 2.tv. 2450 Kbh. SV. 01 16 60 98.

Kass.: Gunnar Transel, Vestergade 29, 7100 Vejle.

HORSERØD

Fmd.: Heinrich Davidsen, Kastropvej 90, 2300 København S. 01 55 34 99.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Villy Mørk Jensen, Sjørringvej 6, Sjør-
ring, 7700 Thisted. 07 97 12 71.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 01 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Oden-
se C.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Oskar Verner, Murergade 10, 2200 Kø-
benhavn N. 01 35 50 12.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 09 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 09 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bag-
sværd. 02 98 11 77.

Kass.: Ingeman Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre 01 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 01 65 82 12.

Kass.: Herman Erbstien, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 01 28 27 15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8592 Anholt by. Henv. til: Alfred Bertelsen, Louis Hamme-
richsvej 11, 2., 8200 Århus N. 06 16 63 18.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpe-
fond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Binnebalde, 07 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse 02 48 56 74.